

K A L I K A L A

(A FARCE)

BY

RAM SANKER ROY.

—o—

କାଳିକାଳା ।

(ପ୍ରହସନ)

ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ରର ସମ୍ବନ୍ଧଦ୍ୱାରା

ବିରଚିତ ।

ଦ୍ୱିତୀୟବାର ମୁଦ୍ରିତ ।

—o-❖-o—

OUTTACK,

Printed by the Cuttack Printing Company
Limited.

1901

ଭୂମିକା ।

ସନ ୧୮୮୭ ମସିହା ଦିସମ୍ବର ମାସରେ ବଡ଼ଦଳ କଠେଇବଳ ଉପଲକ୍ଷରେ ମହାନଦୀ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ନନ୍ଦିକେଶ୍ବରୀ ପଠାରେ ବଳଭୋଜୀ ଦେବୀ ସମୟରେ ଆମ୍ଭର ସମସ୍ତ ବନ୍ଧୁମାନେ ନିତାନ୍ତ ଅନୁରୋଧ କର-
 ବାରୁ ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନ ଖଣ୍ଡିକ ଦି ୪ ନ ମଧ୍ୟରେ ଲିଖିତ ହୋଇ ତତ୍ପ-
 ରବର୍ତ୍ତୀ ସରସ୍ବଜୀପୂଜା ସମୟରେ ଅଭିନୟାର୍ଥ ସେମାନଙ୍କୁ ଅର୍ପିତ
 ହୋଇଥିଲା । ମଧ୍ୟ ସେହି ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ଅସୀମ ଯତ୍ନ ଓ ଉଦ୍ୟମରେ
 ସନ ୧୮୮୯ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚମାସ ତା ୧୩ ଓ ୧୭ ରଖି ଏତୁଳ ଦୁଇଥର
 ଅଭିନୟ ହୋଇଥିବାରୁ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଏଥିର ବହୁତ ଆଶ୍ଚ-
 ଯାଇଅଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଉ ଭୂମିକାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଦ୍ରାଙ୍କନରେ ଏଥିର ଅନେକାଂଶ ପରିତ୍ୟକ୍ତ, ପରି-
 ବର୍ତ୍ତିତ ଏବଂ ସଂଶୋଧିତ ହୋଇଅଛି । ଯେଉଁ ବନ୍ଧୁମାନେ ଲଭିପୁଣ୍ୟ
 ନାଟକ ଉଚିତାଠାରୁ ମୁଦ୍ରାଙ୍କନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ
 ଏଥର ସ୍ବକା ସେମାନେ ସାଧାନୁସାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିବାରୁ ତାଙ୍କ-
 ଠାରେ ବିଶେଷ କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରୁଅଛୁ ଏବଂ ଏତଦ୍ବାରା ଦେଶର
 ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପକର ସାଧିତ ହେଲେ ଲେଖକ ଆପଣାକୁ ପରମକୃତାର୍ଥ
 ଶୁକ୍ତ କରନ୍ତି ।

କଟକ
 ୨୨ । ୧ । ୮୮

}

ଶ୍ରୀ ରାମକବିର ରଚ୍ଚା

ଦ୍ଵିତୀୟବାରର ବିଜ୍ଞାପନ ।

‘କଳିକାଳ’ ମୁଦ୍ରିତ ହେଲା ପରେ ତାହା ସବ୍ୟସାଧାରଣ ଓ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କଦ୍ଵାରା ସାଦରେ ଗ୍ରହଣ ହେବାରୁ କାଳକ୍ରମେ ଦ୍ଵିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ‘ପ୍ରହସନ’ ନାମକୁ ସମସ୍ତେ ଅପଭ୍ରଂଷ କରିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଶେଷ ଦୃଶ୍ୟଟି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରୁଣରସୋଦ୍ଧୀୟ ଥିବାରୁ ସେ ଭ୍ରମ ସାର୍ଥକ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ ଅମ୍ଭେ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇଛୁ । ମାତ୍ର ଅମ୍ଭର ପ୍ରକାଶକ ଉତ୍କଳଲେଖକାଗ୍ରଣୀ ଗୟା ଶ୍ରୀ ଶ୍ୟାମାଧରାୟ ବାହାଦୁର ଯାହା ଏହାକୁ “Serio-comic farce” ବୋଲି କହିଅଛନ୍ତି ତାହା ସତ୍ୟାର୍ଥ । ‘Farce’ ଶବ୍ଦର ‘ପ୍ରହସନ’ ବିଳା ଗ୍ରାମ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ନାମ ନ ଥିବାରୁ ଅମ୍ଭେ ନୂତନ ନାମର ସୃଷ୍ଟି ନ କରି ତହିଁରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଇଅଛୁ । ଦୋଷ ହୋଇଥିଲେ ପାଠକେ କ୍ଷମା କରିବେ । ଏଥିର ନିମ୍ନଭାଗରେ ଅମ୍ଭେ ଏହି ପୁସ୍ତକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶ୍ରୋତ୍ର ଗୟା ବାହାଦୁର ଓ ତତ୍କାଳୀନ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କର ମତ ପ୍ରକାଶ କଲୁ ।

ଗୟା ଶ୍ୟାମାଧରାୟ ବାହାଦୁରଙ୍କମତ । ୧୮୮୮ ।

I thank you for your kind present of “Kalikala” the first serio-comic farce in the Oriya language. I have read the book with great pleasure. Some of the characters are drawn with that fine perception of the ludicrous which is essential to comedy. Krishna Charan and Bansibadan are almost life-like and we meet with their prototypes in society almost daily.

ଉତ୍କଳଭାଷିକା—୨୩୨।୧୮୮୮ ।

ଉତ୍କଳଭାଷାରେ ଏପରି ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକ ଦ୍ରବିତ ଦେବାର ଦୃଶ୍ୟ ହୁଏ ନାହିଁ । * * * * *

ଦର୍ଶକମଣ୍ଡଳୀର ଚତୁର୍ବୃତ୍ତି ଅଲୋଡ଼ନ କରିବାରେ ଗ୍ରନ୍ଥକାର କୌଣସି ହୁତ୍ତି କରି ନାହାନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କ ହୃଦୟତନ୍ତ୍ରୀର ସୁନ୍ଦରମ-
ତନ୍ତ୍ରପୁର୍ଣ୍ଣରେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଚରଣ
ଜୀବନ୍ତ ଓ ପ୍ରକୃତରୂପେ ଚିତ୍ତିତ ହୋଇଅଛି । * * * * * ସମାଜର
ଦୋଷ-ସଂଶୋଧନ ଯତ୍ନାରମ୍ଭ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୋଲି ଯାହା ଗ୍ରନ୍ଥକାର
ମୁଖବନ୍ଧରେ ବ୍ୟକ୍ତି କରିଅଛନ୍ତି ସେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରଚୁରରୂପେ ସିଦ୍ଧ
ହେଉଅଛି ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ମାତ୍ର ନାହିଁ ଏବଂ ଏଥିର ଭାଷା ଓ
ରଚନା ବାସ୍ତବ୍ୟ ହୋଇଅଛି ।

ସମ୍ଭାରକ—୨୩୩।୧୮୮୮ ।

ଏହି ନାଟକ ପ୍ରଚଳିତ ସଭ୍ୟସମାଜର ଗୋଟିଏ ବିଭିନ୍ନ ଛବି
ଅଙ୍କନ କରିଅଛି । * * * * * ଖୁନ୍ ମକଦମା ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ
କୌଣସି ଛାକ୍ରର ଓ ପୁଲିସ କର୍ମରୂପେ ବସନ୍ତ ଦୁଇପରିଆ ଉପାୟ
କରିନ୍ତି ତାହା ମଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି । ଓଡ଼ିଆ ବଙ୍ଗଳା ଓ ପାରସୀ-
ମିଶ୍ରା କଥା କେମନ୍ତ କୌତୁହଳନକ ତାହା ଜଙ୍ଗାଧର, ବଂଶୀବଦନ
ପ୍ରଭୃତି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ କଥୋପକଥନରେ ଜଣା ପଡ଼ୁଅଛି । * * * * *
ନାଟକ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନେ ଯେଉଁ ନେପଥ୍ୟସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋ-
ଇଅଛି ତାହା ଉତ୍ତମ ହୋଇଅଛି । ନାଟକର ଭାଷା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚଳିତ
ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଲେଖା ହୋଇଥିବାରୁ ପାଠକମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ
ସୁବୋଧ୍ୟ ହୋଇଅଛି । ଅଶାବୁରୁ ଏହି ନାଟକର ପାଠରେ ଓ
ଅଭିନୟରେ କୁପଥଗାମୀ ଯୁବକମାନେ କୃଷ୍ଣଚରଣର ସୌଭାଗ୍ୟ ଓ
ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ ସ୍ମରଣ କରିବେ; ତାହା ହେଲେ ନାଟକର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ
ସଫଳ ହେବ ।

ଓଡ଼ିଆ ଓ ନବସମ୍ବାଦ—୧୯୪୮-୧୯୮୮ ।

ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ଭଣ୍ଡାରରେ ନାଟକ, ଉପନ୍ୟାସ, ପ୍ରବନ୍ଧ
 ନାହିଁ ବୋଲିଲେ ହୁଏ । ଏମନ୍ତ ପୁଲେ କଳିକାଳ ପ୍ରବନ୍ଧନ ଖଣ୍ଡି
 ଦ୍ରଷ୍ଟାରେ ପାଇ ଅମ୍ବୁମାନଙ୍କ ଅଭ୍ୟନ୍ତ ଅନନ୍ଦ ହୋଇଅଛି । ନାଟ୍ୟୋ-
 ଶିକ୍ଷିତ ଘଟନାଟି ନିତାନ୍ତ କଳିତ ନୁହେଁ । ଉତ୍କଳ ଗୃହ ଏପରି
 ଘଟଣାବଳୀରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜର୍ଜରିତ । କୃଷ୍ଣଚରଣ ପରି ବେଶ୍ୟାଶକୁ
 ସ୍ବପ୍ନାୟୀ ଅନେକ କୁଳାଙ୍ଗାର ଅଜିହ୍ଵାଳି ଉତ୍କଳସମାଜରେ କାଳମା
 ତାଳି ଦେଉଅଛନ୍ତି, ବଶୀକରଣ ପରି ଅନେକ ଗାଁଆଉଁଡ଼ା ମାତାଳ-
 ରୁଜାମଣୀ ଠାବୁହେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ରସମଞ୍ଜରୀପରି ଅନେକ
 ଉତ୍କଳାଙ୍ଗନା ସ୍ବାମିର ଅସ୍ବାଭାବକ ଓ ପୈଶାଚିକ ବ୍ୟବହାରରେ
 ମରମରେ ମରି ଗଲୁଅଛନ୍ତି । ପାବୀତ୍ୟ ବାରିର ଗୃହର ଘଟଣାଟି ଉତ୍କ-
 ଲର ଦୈନନ୍ଦିନ ଘଟଣାର ମୁହୂର୍ତ୍ତବର ଛବି । ଦୃତ୍ୟା, ପାପୀ, ଚନ୍ଦ୍ରବଳ
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରଭୃତି କାର୍ଯ୍ୟମାନ ମଧ୍ୟ ନୂତନ ନୁହେଁ । ଦୁଷ୍ଟର ପରିଣାମର
 ଏହାହିଁ ଚରମ ଫଳ ନୁହେଁ । ଏହି ମମସ୍ତ ଘଟଣାବଳୀ ସଂଯୋଜିତ
 କରି ଗ୍ରନ୍ଥକାର ପୁସ୍ତକଟିକୁ ଖଣ୍ଡିଏ ସାମାଜିକ ନାଟ୍ୟରୂପେ ପରିଣତ
 କରିଅଛନ୍ତି । * * * * ଅମ୍ବୁମାନେ ସାଧାରଣ ପାଠକଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡିଏ
 ବଣି ପାଠକରିବା ନିମନ୍ତେ ଅନୁରୋଧ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏପରି ପୁସ୍ତକ
 ଯେତେ ପ୍ରକାର ହୁଏ ତେତେ ମଙ୍ଗଳ ।

ନାଟ୍ୟୋପସ୍ଥାନ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ ।

• • ପୁରୁଷ ।

କୃଷ୍ଣଚରଣ ଦାସ	ନବ୍ୟସୁବକ ।
ବୈଷ୍ଣବଚରଣ ଦାସ	କୃତଚରଣର ପିତା
ଗଙ୍ଗାଧର ପଟ୍ଟନାୟକ	}	ଏ ସଙ୍ଗୀ ହସ୍ତ ।
ବଶୀବଦନ				
ମାଧଦାସ	}	ଏ ଭୃତ୍ୟ ହସ୍ତ ।
ଅନାଦି				
ଅବଦୁଲ୍ଲା	ଚପରାସୀ ।
ଅମ୍ବାସିମ	ବାବାଜୀ ।
ପରଶୁ	ଭଡ଼ାଥ ।

କଳରାଜ, ଇନ୍ଦ୍ରେବର, ଦେଉଳକଳେଷୁବଳ, କଳେଷୁବଳ ହସ୍ତ
ଜଜ୍ଞସାହେବ, ଓକଲ, ପେସ୍ତାର, ଚପରାସୀ, ଦପ୍ତରୀ, ଡାକ୍ତର
ସାହେବ; ବାବୁଲା, ଦର୍ଜୀ, ମାରୁଆଡ଼ି ଓ ଇୟାର ବାବୁଗଣ ଇତ୍ୟାଦି ।
• ସ୍ତ୍ରୀ ।

ରସମଞ୍ଜରୀ	କୃଷ୍ଣଚରଣର ସ୍ତ୍ରୀ ।
କଳକଲତା	ଏ ମାତା ।
ସମ୍ବଳା	ରସମଞ୍ଜରୀର ସହଚରୀ ।
ହରିଦାସୀ	ବୈଷ୍ଣବ ।
ପାଟ୍ଟନାୟକ	ବୈଷ୍ୟ ।

କଳିକାଳ ।

ପ୍ରସ୍ତାବନା ।

[କଳିକାଳର ସନ୍ଧ୍ୟାସୀବେଶରେ ପ୍ରବେଶ]

କଳି । — (ପଦଗୁରଣ କରୁ) ଓଃ କ ପାପ ! ସତ୍ୟ, ହେତା ଓ
ଦ୍ରାପର ଏ ଭଳିକାଳ କେତେ ସୁନ୍ଦରରୂପରେ ଅଛିବାହତ
ହୋଇଗଲା — ମୋର କପାଳକୁ ଏତେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ! — ପୃଥ୍ବୀ
ଅଛି ଏ ପାପଭାର ସହ ପାରିବ ନାହିଁ — ନିଷ୍ପତ୍ତ ଏ ଭୟାନକ
ପାପଭାରରେ ପୃଥ୍ବୀ ବୁଡ଼ିଯିବ — ପ୍ରଳୟ ଅଛି ନିକଟ । —
(ଗୀତ)

ଶୁଣିଣୀ ଇମନ — ତାଳ ଏକତାଳୀ ।

ଦେଖ ମନ ହୋ ଭବଲୀଳା — ଉଦ୍‌ଲୋକେ —

ପରମପାପରେ ବୁଡ଼ିଗଲା ରେ । ପଦ ।

କହ କ ଏଠି ରହିବୁ, ଧରଣୀ-ଭାଗ ଦେଖିବୁ

ପାପ ତାପ ଶାପ ସହ ଖେଳା । ୧ ।

ମାୟା-ବନ୍ଧନ ଯେତେ, ଛୁଡ଼ିଲଣି ସବମତେ,

ପିତା ମାତା ଭ୍ରାତା କାମ ସାର । ୨ ।

ହାୟ ହାୟ ! ଏପରି ପୃଥ୍ବୀରେ ଗଜଭୁ କର ସୁଖା କି
ଲାଭ ? ମରୁହୁମିର ଗଜା ହୋଇ ରହିଲେ କେଉଁଠି
ମିଳିବ ? — ନା — ଏ ଗଜଭୁରୁ ଛୋର କୌପୀନ ପିନ୍ଧି
ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ହୋଇଯିବା ଲକ୍ଷଗୁଣେ ଶ୍ରେୟସ୍ବର । — ଯେଉଁ
ଶରତର ପାପର ପ୍ରୋତ ବୋହୁଛି ଲୋକେ ତହିଁର

ଉଦ୍‌ଭବ ବଡ଼ କଠିନ । ପାପପୁଣ୍ୟରେ ଲୋକଙ୍କର ମତ
ଏତେସରକ ବୁଦ୍ଧିମାନ ହୋଇଯାଇଛି ଯେ ଭଲଆଦକୁ
ମନ ଆଦୌ ପ୍ରବେଶ କରୁ ନାହିଁ—ସୁରାଘ ଏ ସଂସାର
ତ୍ୟାଗ କରି ଯିବାକୁ ଏକାନ୍ତ ଉଚିତ ! --(ଗୀତ)

ଗଗିଣୀ ପ୍ରସ୍ଥାନେ । ତାଳ କଠିଆଲ ।

ଗୁଲରେ ମନ, କରବାକୁ ଧ୍ୟାନ

ବିଶେଷର ପୃଥ୍ବୀ ତେଜିଣ ।

କ୍ଷୁଦ୍ରପାତ୍ର କିନ୍ତୁ ରେ ରହିବୁ,

ଛୁଡ଼ି ସାର ସଂସାର ଧନ ।

ଶୁର ଖାର ଏ ସ୍ୱର୍ଗ ସଂସାର,

କାହିଁ ତାର ଶୋଭାର ଭଣ୍ଡାର,

ସତେ ଲୋକେ ଉନମତ ସୁଖେ

ହେବେ କରି ଧରମ କରମ । ୧ ।

ଲୋକେ କେତେଦୂର ପାପାସକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ତାହା ଦେଖା-
ଇବାର ନିମିତ୍ତ ଏ ରଙ୍ଗଭୂମି ଉଚିତ ହୋଇଛି—ଲୋକେ
ଦେଖନ୍ତୁ—ମାଟି ଆମ୍ଭର ଏତିକି !

[ପ୍ରସ୍ଥାନ]

ସବନକା ପତନ ।

ପ୍ରଥମ ଅଭିନୟ ।

ପ୍ରଥମଦୃଶ୍ୟ—ରାଜପଥ ।

[ଗଙ୍ଗାଧର ପଟ୍ଟନାୟକ ଏକାକୀ ରାଜପଥରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ।]

ଗଙ୍ଗାଧର ।—ଏହା ଦିନଟାଏକ—ଏ ଶୀତକାଳକୁ ନେହିଁ ଲଗେ ନାହିଁ ପର ! ଲୁଗାଭିତରେ ବଳାରସୀ ସାର ଆଉ ଦିନ ଭିତରେ ଶୀତଦଳର ସାର—ଅମୋଦ କରିବ କର, ଏତେ ମଜା ଆଉ କୌଣସି କାଳରେ କର ପାରିବ ନାହିଁ । ବସି-କକର ଗୁହାରିକ ଗୁଡ଼ିଆ କେମନ୍ତେ ଚୌପଦ୍ଧରୁଆ ଦୋରଛୁ ! କବିଗୁଡ଼ାଏ ସେ ରାଜକ ବିସାମା ବୋଲି କହିଗଲେ ସେ କଣ ଶୀତକାଳର ଗୁଣ ବାର ପାର ନ ଥିଲେ ? କଣଗୁଡ଼ାଏ ! ମୁଁ ଯେବେ ଅମରହୋଷ କର୍ତ୍ତାର ଅସନରେ ବସିଥାନ୍ତି ତେବେ ‘ବିସାମା ଗର୍ବିତ କବିରେ ‘ବୌଦ୍ଧାମାଶୀତକାଳୀନା’ ଲଗାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି ସ୍ତେ ପଣ୍ଡିତମାନେ କେତେ ଉପକାର ପାଇଥାନ୍ତେ ପର ! ଆରେ କେଉଁକି ଅବଦୁଲ !

[ଅବଦୁଲର ପ୍ରବେଶ ।

ଅବଦୁଲ ।—ସଲମ ବାବୁଜି !

ଗଙ୍ଗା ।—ସଲମ—ଆରେ ଏତାବେଳେ କଥର ଯାସୁତ ହେ ?

ଅବ ।—ହଜୁର ! ଶିଦ୍ଦିମଦ୍‌ଗାଣ୍ଡେଁ କା ବାହ କ୍ୟା ପୁଛୁତେହେଁ—
ଉଧର ସରକାସ୍ତ କାମ ଉଧର ଅବ୍‌ପେରୁତେ ଫିର୍ତ୍ତେ
ବେଗ୍‌ରେ ମେଘ ପୟରୁ ଦର୍ଦ୍ଦ ହୋଗିସ୍ତାବି ।

ଗଙ୍ଗା ।—କୃଷ୍ଣବାବୁଜା ଖବର କହୁ ଜାଣ ?

ଅବ ।—ହଜୁର ! ଏହି ଲିଜିସ୍ତେ । ପଡ଼ିକେ ଜଲଦ ଦେନେସେ
ଅଓରଭ ଦର୍ଦ୍ଦାରେ ବାବୁଲେଗୋକୋ ଘରକୁ ଯାନେ
ହୋଗା । (ପକେଟରୁ ଲମ୍ବାପା ପ୍ରଦାନ ।)

ଗଙ୍ଗା । — ଏ କ୍ୟାକି ? — ବହୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କ୍ୟା ? — (ଲମ୍ବାଘାର ଉପର ଓଲଟାଇ ପାଲଟାଇ ଦେଖି) ଏ ତ ବହୁତ ଲେକକା ନାମ୍ନ ଲିଖାଗଣ — କ୍ୟା ? — ତୁମକୁ ମାଲୁମ ହୋ ?

ଅବ । — ନେହୁଁ ସାହେବ — ମିଜକୁ କିସ୍ତରେ ମାଲୁମ ହୋଗା — ହଜୁର ଭିତର ଦେଖାଲିକସ୍ତେ ।

ଗଙ୍ଗା । — (ଲମ୍ବାଘାମଧ୍ୟରୁ ଡାଗଜ ବାହାର କରି ପକ୍ଷିଲକନ୍ତର) ହାଁ ହଁ — ଅରେ ତୁମ ବୁଝେ ନେହୁଁ — ଅଜ ଯାଇଁକରିକରି ଅଜ ଶବ୍ଦକୁ ଅମମାନକା ମଉଜ ହବ — କୃଷିବାବୁକା ମଜ ଖୁସି ହେଁ-ପେନସିଲ ? (ପକେଟରେ ହସ୍ତପ୍ରଦାନ ଓ ନିଶ୍ଚାଶନ) ପେନସିଲ ହେ ?

ଅବ । — ହେହେଲିକସ୍ତେ — (ହୃଦା ପକେଟରୁ ପେନସିଲ ପ୍ରଦାନ)

ଗଙ୍ଗା । — (ପେନସିଲରେ ଅପଣାର ନାମ କାଟି) ବହୁତ ପୁଣି ଖୁସି ହୋ ଯାଇ ହୋଇ — ତୁମେବି ବଡ଼ା ମଜବୁତ ମଣିଷ — ଖୁବ୍ ବୁଲେବି । ମୋରକଥା କହୁ ଦେଖା — ମୁଁ ଠିକ୍ ସମୟ-ମେ ହାଜର ଆସେଙ୍ଗା — ବହୁ ଅନ୍ଦେସା ନହୋ — ଲୋ (ଲମ୍ବାଘା ପ୍ରଦାନ) — ଅରେ ରହ ରହ । ବଣିବାବୁବ ଆସୁତେ ହେଁ — ତାକୁ ଦେଖାଇ ଲେଖା ।

ଅବ । — ତୁ ହଜୁର ଅଛୁ ହୁଅ — ସଲମ୍ମ ବାବୁଜ !

ଗଙ୍ଗା । — କ ବଣି-ବାବୁ, ଏହି ଆସୁନ୍ — ଗୁଡ଼ମରନଙ୍ଗ ।

[ବଣିବାବୁର ପ୍ରବେଶ ।

ବଣି । — ଗୁଡ଼ମରନଙ୍ଗ । (ଗଙ୍ଗାଧର ସଙ୍ଗେ ସେକଣ୍ଡକର) କି ସବାଦ ? ଅବଦୁଲ୍ଲା ଏଠାରେ ବେଳେ ? ଓଟା ତୋର ହାତେ କି ରେ ?

ଗଙ୍ଗା । — ଅଜ ଅମମାନର ସଗଲିକେ କୃଷିବାବୁର ନିମନ୍ତ୍ରଣ

ଦୟାବେ—ତୁମେମାନର ସଗଲେ ଚାଲୁ ଅମୋଦେ ପହଞ୍ଚିବେନ ।

ବଣୀ ।—କିଛିବାବୁର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ?—'ଓଁ' ଉଦେ କି ନୋଟିଷ୍ ?

ଗଙ୍ଗା ।—ହା—ତୁମର କାମିନୀ ଅମେ କାଟିଯା ଦିଅ ?

ବଣୀ ।—ସେହି ସେହି । ତୁର ପଞ୍ଜ ବାଙ୍ଗଲ ବଲ୍‌ରେ ପାରିବି ଦେ ଆମି ଆଗେ ଦେଖି କି ଲିଖା ଦସ୍‌ସେରେ ।

ଗଙ୍ଗା ।—(ନୋଟିଷ ପ୍ରଦାନ) ନିନ୍—ଆମି ବୁଝି ଅନ ଯାଇଁ କରକର ବାଙ୍ଗଲ ଅଭ୍ୟାସ କରଛେ । ଅଉ ଏ ଓଡ଼ିଆ ଛଥା ଗୁନ କିତ କହିବ—ଦିନ୍‌ଦିନ୍ ଓଡ଼ିଆ କିହିବାଦେ ଦୁର୍ଗଦାର ଦୟା ଗଲୁଣିନ ।

ବଣୀ ।—(ନୋଟିଷ ଦେଖି) ଅରେ ଏଟା ସେ ଅବାର ଉଡ଼େରେ ଲିଖା ଦସ୍‌ସେରେ—ବେଟା ଉଡ଼େ ମେଡ଼ାଦେର ଦେଶେର ଭାଷାତ ଭାଷା ତା ଅବାର ଏ ଉଡ଼େରେ ଲିଖା ଦସ୍‌ସେରେ !—ରେଭେଲ ପାଟିର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଏସବ ଇଂରାଜିରେ ଲିଖିବେ ଦୟା !—ପୋଡ଼ିତ ଗଙ୍ଗାଧର କି ଲିଖା ଦସ୍‌ସେରେ (ନୋଟିଷ ପ୍ରଦାନ)

ଗଙ୍ଗା ।—(ନୋଟିଷ କେଉଁ) ମୁତ ସେଇୟା କହିଛନ୍ତି । ଆମ୍‌ଦେର ସଗଲମାନୁଷ୍ଟ ଇଂରେଜୀ ଜାଣେ ନା !

ବଣୀ ।—ତା ଉପରେ ଇଂରେଜୀ ନାଚେ ଉଡ଼େ ଲିଖେ ଆକ୍‌ଲେ କି କିତା ନା ?

ଗଙ୍ଗା ।—ଆମ୍‌ଦେର ସଗଲ ବାଙ୍ଗାଲିବନ୍ଧୁ କି ଇଂରେଜୀ ଜାଣେ ?

ବଣୀ ।—ଦୁର ଗେ—ତୁର ପୋଡ଼ିନା !

ଅର ।—ବାବୁ କେଉଁ ଜଲ୍‌ଦି କରକେ ଦେଲେସେ ବନା ଅଓରକ କେତା ଜଗା ଯାସ୍‌ସେ—ସାମ୍ ଦୋ ଯାବାଦେ ।

ବଣୀ ।—ଏକ୍ଷୁ ଶ୍ଵେତ୍ ବାବା, ଏହି ଏକ୍ଷୁକେଶୁ ସମୟ ଲଗ୍ନବେ
ତୋ ଭ୍ରମ୍ ତଳ ଯାଗା—ହରଶଣି ବହୁମାତ୍ର ହୋଗା ନେଇ ।

ଗଙ୍ଗା ।—ଭ୍ରମ୍‌ଦେର ବାଙ୍ଗାଲିଶୁକାକ୍ ବହୁ ନୟ । ଅମର ଅଶୁନ
ବାଙ୍ଗଲ ପରିସିଦ୍ଧ, ବୁଝିବ । ଭ୍ରମ୍‌ଦେର ଏବେ ଓଡ଼ିଆ
ହେଉଗଲେ ଅମ୍ଭ ବୁଝି ଉଡ଼ି ଯାୟ ।

ବଣୀ ।—ହୋଇରେ ବାବା ଭ୍ରମ୍ ପୋଡ଼ିବା ଆଗେ ରେ—

ଗଙ୍ଗା ।—ତ ଶୁଣ ପଢ଼ନ । (ନୋଟିସ ପଠନ) ମହାଶୟ—ଅତି
ଏ କରାଇର ଶ୍ରୀମନ୍ତ୍ର ପାବନ ଦାସୀ ବାରିକ ଘରଠାରେ
ଲୋକନ ପାନର ଉଦ୍‌ଯୋଗ ହୋଇଅଛି । ଅପଣ ଅନୁକମ୍ପା
ପ୍ରଦର୍ଶିତପୂର୍ବକ ଗୁଣ ଆଠଦଶା ସମୟରେ ସେଠାରେ
ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ମଜଲିସ ବିଭୂଷଣ କରବାହାସ ଚରବାଧ
କରିବେ ।—ବଶମ୍ବଦ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚରଣ ଦାସ ।

ବଣୀ ।—ଉଡ଼େଟାଣି ବୁଝି ଠିକ୍ ଦୟେରେ—ଅନୁକମ୍ପା ପ୍ରଦର୍ଶିତ-
ପୂର୍ବକ ମଜଲିସ ବିଭୂଷଣ କରେ ଚରବାଧ—କ ?

ଗଙ୍ଗା ।—କରିବ ।

ବଣୀ ।—ହଁ—କରିବ । ବେଟା ଶୁଷାଣ ଥେମନ୍ ଲେଖକ ଓ
ତେମ୍ନ ! କ୍ଷିପ୍ରାବୁର ଆମାଦେର ସବ୍ ବିଦ୍ୟାୟ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ

ଅବ ।—ବାବୁ ଦେର ହୋ ଯାତାହେ ।

ବଣୀ । ହେ ଆମାର ଜାମ୍‌ଟା କେଟେ ଓକେ ଶିଶିର ବିଦ୍ୟାୟ
କରେ ଦେ ।

ଗଙ୍ଗା ।—(ଅବଦୁଲ୍‌ଠାରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟା ଲେଇ ପେନସିଲରେ ବଣୀ
ବାବୁର ନାମ ଦାଢ଼ି ଲକ୍ଷ୍ୟା ଇତରେ ନୋଟିସ ରଖି
ଅବଦୁଲ୍‌କୁ ପ୍ରଦାନ) ଏହି ନିଅ ।

ଅବ ।—ହାମ୍ ଆଦେବେ ବାବୁ ସାଦେବ—ସଲମ !

ଗଙ୍ଗା ।—ଆଉ କେବେ ଯାବେନ୍ ବଣୀବାବୁ ?

ବନ୍ଧା । — ଯାଜି ଏକବାର ବାଡ଼ିଥିବେ ଜିଲ୍ଲା ଶେଷେ ଅସି—
ଏକେବାରେ ସେ ବେଗେରେ ଦେବେ ଗୁରୁତା କାବାର
ଦୟେ ଯାବେ ।

ଗଙ୍ଗା । — ତୁମ୍ଭେର ପରବାର ଏହିଠାନରେ ଅଛନ୍ତି ?

ବନ୍ଧା । — ହଁ ।

ଗଙ୍ଗା । — ତା ଗୁରୁତା କାବାର ଦରେଦୟେ ସକାଳକୁ ଆସିଲେ
ଘରେ କି ଦେବେ ?

ବନ୍ଧା । — ହଁ ବଲ୍ଲେ ଏକକଥା—ଅର ତୋର ମାରପଟା
ଘରେ କିଛି କରୁ ଥାନ୍ତବେ ?

ଗଙ୍ଗା । — ଆମ୍ଭେର ତ ଗାଁରେ ଅଛି ।

ବନ୍ଧା । — ଏଇ, ଉଡ଼େଦେର ବ୍ୟାପାରଖାନା ଦେଖିଲେ ଗାୟେ
ଗଗ ଦୟ — ଏଖାନେ ଓଡ଼େର ଦିଅଁଆସିଲେ କି ଜାତି
ସିବେ ?

ଗଙ୍ଗା । — ତୁମ୍ଭେ ତ ଭଲ ଓଡ଼ିଆ କହିତେ ଅସେ ? — ଦିତି
ଆସିଲେ ଜାତି ନ ଯାଉ ତୁମର ଦିତିଆସି କଣ କରେ ପକା-
ଉତ ? କିଛି ବାବୁର ସଙ୍ଗେ ତ ବାଉଁସାଦେବଙ୍କ ଘରେ
ଗୁରୁତା ସିବେ — ମାରପ ଘରେ କାନ୍ଦିତେ ଥାକବେ ।

ବନ୍ଧା । — ହୋକ୍‌ଗେ—ଏଖାନ କିଛି ବାବୁର କି ଉଦ୍‌ଯୋଗ
ଦୟେତେ ଜାନ ?

ଗଙ୍ଗା । — ନା—ଆମେ ଯାତ ଦେଖିବ କି ପରସ୍ତୁତ ଦେବେ ।

ବନ୍ଧା । — ଭାର ଭର ବଲ୍ଲିସ୍ ଯେନ ଅଜକେର ଦନ ଗୁଜରାତେ
ଆମାଦେର ମଦେର ଗୁରୁତା ଦେବେ ତା ନଇଲେ ଆର
ଆମାର ଓଖାନେ ଦେବେ ନା । — ଆରେ ମାଧ୍ୟ ଅସେ ଦେଥା
କି ମାଆୟକରେ ଆସିଲେ—ଆରେ କରେ ମାଧ୍ୟ—ମାଆୟ
କିଛି ଧରେ ଶୁଲିବେ ?

ଗଙ୍ଗା । — (ସ୍ବଗତ) କଣ ସେ କୃଷ୍ଣ ବେଦେବଟାକୁ ଆଜି ଠକେଇ ଦେଲା କି ?

[ମାଧ ଦାସର କାଠର ବାକ୍ସ ମୁଣ୍ଡରେ ଘେନି ପ୍ରବେଶ ।
ମାଧ । — (ଦ୍ରାଚ ଉଠାଇ) ଜୁହାର ସାନ୍ତେ !

ଗଙ୍ଗା । — ସେ କଣ କରେ ମାଧୁସା !

ମାଧ । — ସାନ୍ତେ ସେ କୃଷ୍ଣ ସାନ୍ତେ ଦୋକାନରୁ କଣ ବଦଳା ଶରତ କରି କି ଦେଇଛନ୍ତି ଦିଦି ଯାଉଛି ।

ଗଙ୍ଗା । — ବଦଳା ଶରତ କଣ ରେ ?

ମାଧ । — କେଜାଣି ସାନ୍ତେ — ମୋ ମନରେ ରହିଲା ନାହିଁ — କଣ କିଛିରେ ବଦଳା ଶରତ — କି ବଦଳା ଶରତ ।

ବଂଶୀ । — ଆଜେ ଉଠେ ଗୃଷା କୋଥାକାର ! ଗଙ୍ଗାଧର ବୁଝିତେ ପାରଲେ, ଓ ବଲେତେ ବେଦାନାର ଶରତେ —

ମାଧ । — ହଁ ହଁ ବଦଳା ଶରତ, ବେଦାନା ଶରତ ।

ବଂଶୀ । — ବେଟା ଏଇଟିକୁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଗସ୍ତାୟ କୋଥା ଭୁଲେ ଗେହେ — ଜେତେ ଗୃଷା ଆଉ ବୋହାର ସର୍ଦ୍ଦାର !

ଗଙ୍ଗା । — ସେଇସା କହ ଭଲ ।

ମାଧ । — ଅବଧାନ ଆମେ ମୁରୁଖ ଭୁଷଣ ଲୋକ ଆମେ ସେସବୁ କି ଜାଣୁ ।

ବଂଶୀ । — ଗଙ୍ଗାଧର ଏକବାର ଓର ମାଆଥେକେ କାମିସ୍ତେ ଦେଖାଯାକ୍ ଜିନିଷଟେ କି ରକମ୍ ?

ଗଙ୍ଗା । — ହଉ । ମାଧ ଦାସର ମୁଣ୍ଡରୁ ବାକସ ଓଢ଼ାଇ ତଳେ ରଖି) ଦେଖ ବଂଶୀବାବୁ !

ବଂଶୀ । (ଏକ ବୋତଲ ଉଠାଇ ଦୂରରେ ! ସାମ୍ପେନ୍ ଟାମ୍ପେନ୍ ନା ଏକେ ପକ୍ସ ବ୍ରାଣ୍ଡିଗ୍ରେଲେ ଏକେଟେ । ଆମି ଡେର ବ୍ରାଣ୍ଡି ଖେସ୍ତେ — ଏକ ସାମ୍ପେନ୍ ଖେସ୍ତେ ସାହେବ୍ ହତେ

ପାରିଲେ ବାନ୍ଧୁ ଯାସୁ । (ବୋତଲ ଯଥାସ୍ଥାନେ ରଖି ଦେବାର ।)

ଗଙ୍ଗା । (ଅଉ ଏକ ବୋତଲ ଉଠାଇ ଦେଖି) ସବୁ ବ୍ରାଣ୍ଡି —
ହଉନା ବ୍ରାଣ୍ଡିର ମଜା କୁଥାସୁ ନାହିଁ । (ବୋତଲ ଯଥା
ସ୍ଥାନେ ରଖି) ଯା ନେଇଯା—ଧ ।

ମାଧ—ମୁଁ ତ ସାନ୍ତେ ତା ନେବି ନାହିଁ ।

ଗଙ୍ଗା । — କାହିଁକି ?

ମାଧ । — ବରଣ୍ଡି ଗୁଡ଼ାଏ । ମୁଁ ନେଇଯିବି ? — ମୋ କାନ୍ଧରେ ବଟା
— ଲାଗିବ ।

ଗଙ୍ଗା । — ଅରେ ନାହିଁ ସେ ବରଣ୍ଡି କାହିଁକି ହବ... ନେ ଉଠ ।

ମାଧ । — କେବେ — ତୁମେତ ଏହିସରି କହିଲ ସେ ବରଣ୍ଡିଗୁଡ଼ା
ଏ — ମୁଁ କଦାକାଲେ ହୁଇବି କି — ଚାନ୍ଦର ରଖିନି ନି ବୋଲି
କଣ ଜାଣି ନେବେ କି ?

ବଣୀ । — ଯା ଚଲେ — ବେଟା ଏତଦୂର ଅଣିଛୁଲେ କି କରେ ?

ଗଙ୍ଗା । — ଅରେ ସେ ବରଣ୍ଡି କାହିଁକି ହବ, ବେଦାନା ସରବତ୍ର
ଓଲୁକା କଣ !

ମାଧ । — କେତେ — ଯା କହିଲେ ମୁଁ ମାନିବି । ଅଣିଛୁବେଳୁଁ ମୋ
ମଜରେ ପାପ ଛୁଇଁବି । ଜାତିର କଥା ନା କଣ !

ବଣୀ । — ବେଟାର ଜାତି ଓର କାପଡ଼େ ବାନ୍ଧା ରହେତେ । (ହସତ
ସ୍ତେଷ ପ୍ରକାଶ କରି) ତୁ ନେବି ନାହିଁ ତ ନିବେ କେ,
ବେଟା ନିୟେ ଏଲେନ୍ ଏତଟା, ଏଠି ଅସେ ପେଣ୍ଡି ଦେଖାନ୍ତେ ।

ମାଧ । — ସାନ୍ତେ ସବୁତ କାହିଁକି ? ମରଗଲେତ ମୁଁ ହୁଇବି ନାହିଁ !

ଗଙ୍ଗା । — (ସ୍ତେଷ ପ୍ରକାଶ କରି) ତୋତେ କଣ ଭୁତ ଲାଗିଲା କି —
ନି କରୁତ ନବ କିଏ ? ଉଠଉରୁ ନା ଦେଖିବୁ ଏହିସରି ?

ବଣୀ । — ମାର୍ ବେଟାକେ — ବେଟା ତାମାସା କର୍ତ୍ତେ ।

ମାଧ ।—ଏଁ — ସ୍ବାବୋଲ କଣ ଜାଣ ନବ କି ?

ଗଙ୍ଗା ।—କି ଜାଣରେ ? ଉଠଉଛୁ କା ଦେଖିବୁଁ ?

ମାଧ ।—କଣ ଦେଖିବି ? ମାରନ କେମନ୍ତେ ମାରବ — ବରଣ୍ଡି,
ଗୁଡ଼ାଏ ମୁଁ ଦିଇ ଯାଉ ନ ଥିଲି କି ।

ବଣୀ ।—ଧରତ ବେଗାର୍ ରୁଲେ ।

[ବଣୀ ଆଉ ଗଙ୍ଗା ମାଧର ବାଳ ଧରିବା ଓ ଭିଜିବେ
ଝିଙ୍କଝିଙ୍କି ଦେଉଁ, ମାଧର ଖସି ପଳାୟନ ଓ ଗଙ୍ଗାର
ତପ୍ତସ୍ବାହୁ ଧାବନ ।]

ବଣୀ — ବୈଟା ଉଠିବେ ତବ ଜୋର କତ—ହାହଟା—ଲୁଲି
“ହସ୍ତେଗେଲ ! ତୋଡ଼ାନ ଖେସ୍ତେତ ବେଗାର ଏତ ଜୋର
ଅର ଏକଟ ମାଂସ ଟାଂସ ଖେଲେ ନାଜାନ କି ହତୋ ।
—(ଅଙ୍ଗୁଠି ଦେଖି)—ସେଃ କି ଚଟେ ରେ !—ତେଲ
ଲଗାଏ କା ରୁଲେ ମୋମ୍ ଦେୟ । (ନାକ କିଛିକି ଅଙ୍ଗୁଠି
ନେଇ) ଇଃ ବେଟା ଦି ଲଗିୟେ ମାଆଖାନା କି ହରେଇ
ଫେଲେତେ ! ବେଟାର ଅବାର କି ବୈଷବ—ବେଟ
ଦେଇ ବୁଝିଓ ଏମନ୍ତ ଗୋଡ଼ା—ମଦେଇ ବୋତଲ
ହୁଁଲେ ଜାତ ଯାବେ—ସେତ ଏଖନ୍ ଗଙ୍ଗାର ଜଳେଇ
ତେସ୍ତେ ବେଣି—କି ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ ?

ଗଙ୍ଗା ।—(ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବାସ ହୋଇ) ତେବେ ପାଲିଏ ଗେଲୁ ।
ଉଠିବେ ଗଉଡ଼ଦେଇ କଥା ଜାଣନା—ଗୋସୈଇକେ
ଲୁକିୟେ ମାଛ ମାଂସ ଖାୟେ ଦବେ ଆଉ ଚିତାକାଞ୍ଚିୟୁ
ବୈଷବ ହୋଇ ବୁଲିବେ ।

ବଣୀ ।—ହେଁ ତାକି ଆମାୟ ବଲ୍ଲତେ ହବେ—ଏଖନ୍ ଦୁହେ କି ଅ

ଗଙ୍ଗା ।—କି କରତେ ହବ କହ ?

ବଣୀ । ଆଉ କି କରତେ ହବେ—ଓ ବାବୁଷଟା ଫେଲେଦେ—

ତୁମ ଛୁଟା ନିୟେ ଯାଆନାୟ ଛୁଟା ଦେଇ ଆମ ବାଡ଼ ଦିଅ
ଜଳ ଖେଳେ ନିୟେ ଖାଇ ।

ଗଙ୍ଗା । — ଅମି ଅଭର ନବ କେମିତି ?

ବନ୍ଧା । — ଖାବ କେମିତି ?

ଗଙ୍ଗା । — ନୁହେଁ ଖାଇବ ନା ।

ବନ୍ଧା । — ତୁମ ସେ ଅବାଡ଼ ଓବେଟା ମାଧର ମତ ଦିଲି ସେ
ଦେଖିବ — ନିୟେଯାକା ଗୁଡ଼ରେଇ ନିତେ ନୁହ ।

ଗଙ୍ଗା । — (ପାଖୋଟି ବୋତଲ କାଖରେ ଯାଇ) ଅଭର ଦିତେ
— ନାହିଁ — ତୁମେ ସାବୁଟା ନିୟେଯାଅ ।

ବନ୍ଧା । — ହୋଇ — ଯାକ୍‌ଗେ — (ସାତଗୋଟି ବୋତଲ ନେଇ)
— ଅରେ ଏ ବ୍ରାଣ୍ଡିର ବୋତଲ ନୟ — ଅମୋଦେଇ
ଜାହାଜ । — ତୁମ ଆଗେ ଯା ଅମି ଏଇ ଚଲିଲୁମ୍ ବଲେ ।

[ଉଦୟକର ପ୍ରସ୍ଥାନ ।

ପରସେପଣ ।

ଦୁର୍ଜୟ ଦୁର୍ଜୟ — ବୈଠକଖାନା ।

[ଚକ୍ରାଳିଆର ବୈଷିବଚରଣ ଦାସ ଏକାକୀ ଉପବିଷ୍ଟ ଓ
ନିକଟେ ବୈଠକ ଉପରେ ଗୁଡ଼ାଖୁ ସଜା ହୋଇ ହୋଇ ଚଲମ
ସ୍ଥାପିତ ।]

ବୈଷିବ । — (ଦକ୍ଷିଣଦିଗରେ ମାଳା ହୋଇ ଦଳିତ ସ୍ୱଗତ)
ଦିଦ୍ ଦେଲ ଅସି ! ତୁମ ଗୁରୁଟା ଯଉଁଠୁ ଲଂଗା ପଡ଼ିଲେ
ଅପଣା ଧର୍ମ, ଅପଣା ଗୁରୁ କି ଅପଣାର ମାନ୍ୟଲେନକୁ
ଅଭି ଖାତର କଲେ କି — ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ
ସେପରି ବଡ଼ ବଡ଼ ଶେଠ କି ନବାବ ହୋଇଗଲେ ।

ବୈଷ୍ଣବ । — କୃଷ୍ଣଚରଣକୁ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ — ମରଲା ହୋଇ ଟିକିଏ ତା
ଆଖିରେ ଯାଏଁ ନାହିଁ । ଅଠହଳକୁ ଅଠହଳ ଘର ସଙ୍ଗେ
ଦେଉଛି । ଝଡ଼ାଝଡ଼ା ହୋଇ ଅଜି ଚୂଳ ଦିଅ ସରଳରୁ
ବଜାରରୁ ଏ ଚୁବିଶୁଣିଏ ଅଣି ଟାଙ୍ଗି ଦେଇଛି । ବାବାଜି
ମହାପ୍ରଭୁ । ତାର ପସନ୍ଦଟା ଭଲ । ଦେଇ ଦେଖନ୍ତୁ ଅର୍ଜୁନ
ଦ୍ରୌପଦୀସ୍ବୟମ୍ବରରେ ଲଗ ବିଜୁଛିନ୍ତି; ଦେଇ ଦେଖନ୍ତୁ
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅକୂର ରଥରେ ଘେନି ଯାଉଛି ଅଉ ଗୋପୀମାନେ
ଉପରକୁ ମୁହଁ ଟେକି ତକା ପାରୁଛନ୍ତି, ଦେଇ ଦେଖନ୍ତୁ
ସମ୍ପ-ସବଣଙ୍କର ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ଦେଉଛି; ଦେଇ ଦେଖନ୍ତୁ
ସୀତାଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ମର୍ଦ୍ଦାସା ସକାଶେ ଅଗ୍ନିକୁଣ୍ଡ ସଜଡ଼ା
ଦେଉଛି —

ଅଭା । — କୃଷ୍ଣଚରଣର ଧର୍ମରେ ମତି ଅଛି ।

ବୈଷ୍ଣବ । — ସେସବୁ ଭଲ — ଖାଲି ସେହି କଥାଟି ।

ଅଭା । — ତା ଅନ୍ତ କି କହିବା ଦେଉଛନ୍ତି — ତା ତ ସ୍ବପ୍ନର ଭ୍ରମ
କଲଣି । ମାତ୍ର ମୁଁ ଦେଖୁଛି ତୁମ୍ଭର କୃଷ୍ଣଚରଣର ସେପରି
ପସନ୍ଦ ତା ମତି ଶୀଘ୍ର ବଦଳଯିବ ।

ବୈଷ୍ଣବ । — ଦିଁ ଗାଦବକୁ ସେବେ ଦୟା କରବେ — ଶୟେକୃଷ୍ଣ !

ଅଭା — ଗାଦବକୁ କର ଦୟା ? ଅହା ! ସେ କୟାମୟ କରୁଣା-
ସାଗର ଉତ୍ସରଙ୍କ କୃପାରୁ ଏଡ଼େ ସ୍ବପ୍ନର ଭ୍ରମ — ଜଣେ
ବାଳକ ପ୍ରତି ଅନୁଗ୍ରହ କବା ପ୍ରଭ !

(ଗୀତ)

ଗୁଣିଣୀ ହିଁ ହିଁ ଟ — ଲାଲ ଠୁର ।

କର ସଦା ମନ ଶ୍ରୀହରି ସ୍ମରଣ

ଭକ୍ତିପାଶେ ବନ୍ଧୁ ଥାଇଁ ରେ । ପଦ ।

ସଖିକ ଏ ଜୀବନ, ସଖିକେ ଭଜାପକ,

ତହିଁକି କେତେ ମାୟା ନାହିଁ ରେ ।

ଯେବେ ରେ ଏ ଜୀବ, ଭବ ଶୁଦ୍ଧୁଧବ,
 ଭୁକ୍ତ କରବ ସରୁଠାରେ । ୧ ।
 ଜୀବ ପରଜନ, ସଂସାରବନ୍ଧନ,
 ଭୁଲିରହି ମନ ଭର ରେ ।
 କେଶେ ଯିବ ସବ, ବହୁ ନ ରହିବ,
 ଭଗବାନେ ଏକା ହାହ ରେ । ୨ ।
 ଅଦଲ୍ୟା, ଦ୍ରୌପଦୀ, ପ୍ରଦଳଦ ଅଦ,
 ସେହି ନାମେ ମୋକ୍ଷ ପାଇରେ ।
 ଜୀବ-ତାଙ୍କୁ ମନ, ଗାନ-ଉଦ୍ଧାରଣ
 ତାଙ୍କୁ ବଳ କେହି ନାହିଁ ରେ । ୩ ।

ବୈଷ୍ଣବ । — ଅହା କ ସୁନ୍ଦର ଭଜନ ! — କେଡ଼େ କୋମଳ ଭାବ !
 ମହାଭଜ ! ଅପଣଙ୍କର କଣ ଅଛି ପରିଷ୍କାର, ଅହା !
 ଗୋଟିଏ ଭଜନରେ ଅଧୀନର ଗୁଡ଼ ପବନ ହୋଇଗଲା ।

ଅହା । — ନାରାୟଣ ପରବ୍ରହ୍ମ । ତାଙ୍କ ନାମ ଘେନିଲେ ଚରଣର
 ବିଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ — ପାତକୀ ସଦା ନାମ ଘେନି ସ୍ୱର୍ଗପୁର ଦର୍ଶନ
 କରେ । ସେ ଶାନ୍ତିନିକର ଦୟାସାଗରଙ୍କର ପୁରବାଦ କି
 ଅମୈମାନେ କରି ପାରୁ ? ଭଗ୍ନ କରିବୁ ପ୍ରଭୁଙ୍କଠାରେ
 ଭ୍ରମର ମନ ଥାଉ ଅଉ ସଦାକାଳ ଖୁସିରେ କଣ୍ଠର ମରଣ
 ସମୟକୁ ତାଙ୍କର ନାମ ଘେନି ତରିଯାଅ ଏହି ବାଣୀ ।

ଦୈତ୍ୟ । — ଏହି ଅଶୀର୍ବାଦ କରନ୍ତୁ ।

[କୃଷ୍ଣଚରଣର ପ୍ରବେଶ]

କୃଷ୍ଣ । — ବାବାଜୀ ମହାଭଜ ! ଦଣ୍ଡବତ — (ସାମ୍ବାଙ୍କ ପ୍ରାଣପାତ ଓ
 ଉପବେଶନ) ।

ଅହା । — ଜୟ ରହେ ବାବା ! ଠାକୁର ଭୁକ୍ତ ସୁରୁଦି ଦେଉନ୍ତୁ ! —
 ଭଲ କୃଷ୍ଣଙ୍କ କଥା ଯେ କହୁଥିଲ ଦେଖିଲି ତ କିପରି ଭୁକ୍ତ-
 ବୈଷ୍ଣବଙ୍କ ପ୍ରତି ଭକ୍ତି ।

ବୈଷ୍ଣ । — ଅହା ! ମୋ କୃଷ୍ଣ ପରି କି ଅନ୍ଧ କିଏ ଏଡ଼େ ଥଣ୍ଡା —
ଏଡ଼େ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ହେବ ? ଦେଖୁନାହାନ୍ତି ସେ ପଦେ କଥାହୋଇ
କାହାରକି ନ କହେ — ସବୁବେଳେ ଭୁଲିବାନି ହୋଇ
ଅପଣା କାମ କରି ଶୁଲିଯାଉଥାଏ । ତାହାର ଗୁରୁବୈଷ୍ଣବଙ୍କ
ପ୍ରତି ଭକ୍ତି ଚତୁର୍ଥୀ ।

ଅହା । — ଉତ୍ତର ଚରଣାମୀ କରନ୍ତୁ ! ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୈଷ୍ଣବ ଆଉ ଗୁରୁ-
ଜନମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏହିପରି ଭକ୍ତି ଥାଉ ! ଯେ ଦୋଷ କଥା
କହିଥିଲ ତାହା ଶୀଘ୍ର ଭଲ ହୋଇଯିବ — ମୋ ଅଶୀର୍ବାଦରୁ
— କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼ିଯିବ ।

ବୈଷ୍ଣ । — ଏହି ଅଶୀର୍ବାଦ କରନ୍ତୁ — ଆରେ କୃଷ୍ଣ ! ତୁ ଯେ ଖର୍ଚ୍ଚବର୍ତ୍ତ
କରୁ ତାର କିଛି ହେଷାବ ରଖିବ ?

କୃଷ୍ଣ । — ସବୁ ତ ଆମ୍ଭର ଖର୍ଚ୍ଚ — ଦ୍ଵାତରେ କରୁଛୁ, ହେଷାବ ଆଉ କି
ରଖିବା । ଭଲ ହେଲେ ଆମ୍ଭର ଖର୍ଚ୍ଚ, ମନ୍ଦ ହେଲେ ଆମ୍ଭର
ଖର୍ଚ୍ଚ ।

ବୈଷ୍ଣ । — ତା ହେଉ, ତେବେ ହେଷାବଟାଏ ଥିଲେ ଭଲ । ମୁଁ ତ
ଦେଖୁଛି ତୁ ଯେଉଁଭଳି ଖର୍ଚ୍ଚବର୍ତ୍ତରେ ଚଢ଼ୁଛୁ — ତୋର ତ
ଦରମାହା ଗୁଳିଷ ଟଙ୍କା — ଏତେ ଟଙ୍କା ଆଣୁ କେଉଁଠୁ ?

କୃଷ୍ଣ । — ନାହିଁ, ଆମ୍ଭ ଇଲାହାରେ ଘେର ମଣିଷଙ୍କର କାମ — କିଏ
ଦଶ କିଏ ପାଞ୍ଚ କାମଟାଏ ପଡ଼ିଲା ବେଳେ ଦେଇଯାନ୍ତି ।

ବୈଷ୍ଣ । — ଦେଖୁ ଅଜକାଲି କାଳ ଓଲଟା ଟି — ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମିଳେଇ-
ମିଶେଇ କାମ କରୁଥିବୁ ।

ଅହା । — କୃଷ୍ଣକୁ ସେ କଥା ଶିଖାଇଦେବାକୁ ହେବ ନାହିଁ — ପିଲା
ହେଲେ କଣ ହେଲା ତାର ବୁଦ୍ଧି ଭ୍ରଷ୍ଟ ।

ବୈଷ୍ଣ । — ହଁ ତା ସବୁ ଦେଖାଯାଉଛି । — ଭଲ ତୁ ଏତେ ଖର୍ଚ୍ଚବର୍ତ୍ତ
କରୁଛୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ କଥା କହିବି ମାନବୁ ନା ?

କୃଷ୍ଣ ।— ଅପଣଙ୍କ କଥା ମାନବ ନାହିଁ ?

ଅମ୍ବା ।— ଅଉ କଣ ?— ଦେହେ ବୁଦ୍ଧି !— ଉଦ୍ଧେବୁଷ !

ବୈଷ୍ଣ ।— ବାବାଜୀ ମହାଗୁରୁଙ୍କର ଅନେକ ଦିନୁ ଅଭିଳାଷ ଅଛି—
ଗୋଟିଏ ହରିହାର ଜଗିବେ— ସେତେ ବୈଷ୍ଣବମଣ୍ଡଳୀ
ଅଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ ଜମିଯିବେ ହୋଇ ଅସିବେ— ତୁ କିଛି
ଦେଇ ପାରିବୁ ?

କୃଷ୍ଣ ।— ମୋଠିଏ ଏହିକ୍ଷଣି ଟଙ୍କା ନାହିଁ— ପଚାଶ ଟଙ୍କା ଭିତରେ
ହୋଇ ପାରିବ ?

ବୈଷ୍ଣ ।— ତେର— ଯେତେ ଦେବ ।

ଅମ୍ବା ।— କଷ୍ଟକରି କୁଶଳମେ ରଖିବି— ବାବା ଖୁବ୍ କାମ କରେନା !

କୃଷ୍ଣ ।— (ପକେଟରେ ହାତ ଥୁଲଇ) କାଲି ଦେବା ।

ବୈଷ୍ଣ ।— ବାବାଜୀ ମହାଗୁରୁ ! ଶୁଲକୁ ଅପଣଙ୍କର ଆଉ କି କି ଉଦ୍ଦୋଗ
କରିବାକୁ ଦେବ ଦେଖିବା (ଉତ୍ଥାନ) ।

ଅମ୍ବା ।— (ଉଠି କୃଷ୍ଣର ମସ୍ତକରେ ହାତ ଚୁଲଇ) ଜୟ ରଦ୍ଧେ—
ଖୁସି ରଦ୍ଧେ ।

[ବୈଷ୍ଣବ ଓ ଅମ୍ବାସମର ପ୍ରସ୍ଥାନ ।

କୃଷ୍ଣ ।— (ପିତାଙ୍କସ୍ଥାନରେ ଚକିୟାକୁ ଆଉଜି ବସି) ଗଲ, ପାପ
ଗଲ ! (ହାତ ମାରିବା) ଓଃ ବେଳ ସେ ଉଠିବ ଦେଉଛି !
(ପୁଣି ହାତ) ହାତର ଉଠିଲାଣି (ପୁଣି ଶୁଭ ପାଞ୍ଚ ହାତ
ଓ ନାକ ସ୍ପର୍ଶ କର) ଓଃ ନାକ ଅଖିବ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଅସି-
ଲାଣି । ଅନାଦି !— ଅନାଦି !—

ନେପଥ୍ୟ ।— ଅବଧାନ !

[ଅନାଦିର ପ୍ରବେଶ ।

କୃଷ୍ଣ ।— ମୋ ଭବିଷ୍ୟତ ଆଉ ପାଣି ଗିଲିସେ ଅଣବ ।

[ଅନାଦିର ପ୍ରସ୍ଥାନ ।

ଉଥଗା ତ ବାଜଗଲଣି ଅଉ ଦିଦାୟା—ଦାୟା ସ ଗଲେ ଆମ୍ଭେ
ଗୁଲିଯିବା ।

[ଉଦୟ ଓ ଜଳପାତ୍ରଦ୍ୱୟେ ଅନାଦର ପ୍ରବେଶ ।

କୃଷ୍ଣ ।—ଦେ (ଉଦୟ ଘେନି ଟେଲାଏ ଅର୍ପଣ ବାଦାର କର
ମୁଣେ ପ୍ରସେପଣ ଏବଂ ଜଳପାତ୍ର ନେଇ ଚଳେ ପାଣି
ସହିତ ଅର୍ପଣ କଷ୍ଟେ ଗଳାଧଃକରଣ) ।

ଅନା ।—ସାନ୍ତେ, ମୁଁ ଅର୍ପଣ ଖାଇ ନାହିଁ ।

କୃଷ୍ଣ ।—ଆଉ, ଅର୍ପଣ ନ ଖାଇଲେ ଅମ୍ଭର ଗୁନର—ତ ଦେ—

(ଅସ୍ତିମୂଳେଟେଲାଏ ପ୍ରଦାନ) ।

ଅନା ।—(କୃଷ୍ଣକୃତ ଅର୍ପଣ ସେବନ) ମାୟା ଉରେ ପଲେଇନି ।

କୃଷ୍ଣ ।—ମୁଁ ସେଇଆ ଶୁଣିଲି—ସେଉଟା ଭାଷା ଚଣାଶ୍ରୀଆ ଯା ତୁ
ବେଗେ ଗିଲସ ରଖି ଦେଇ ଦୋକ୍ତା ଏ ସବୁ ବାଦାର
କର—ମଦତ ଗୁନର ?

ଅନା ।—ହଁ—(ଗିଲସ ଘେନି ପ୍ରସ୍ତାନ) ।

କୃଷ୍ଣ ।—(ସ୍ୱଗତ) ଅଜି ବୁଢ଼ା ବସିଲ ସ୍ଥାନକୁ ମଦତ ଖାଇ ପବନ
କରି ଦେବା ।

[ଅନାଦର ପ୍ରବେଶ ।

ଅନା ।—ହୁସେନ କାବୁଲ ଅସିନି ।

କୃଷ୍ଣ ।—ଜାକ ।—ଆଉଁଜ ହୁସେନ ସାହେବ ।

[କାବୁଲର ବୋକଗୁଁ ସହିତ ପ୍ରବେଶ ।

କାବୁ ।—ସଲମ !

କୃଷ୍ଣ ।—ଆଉଁ ଆଉଁ, ସଲମ ! କୁଛୁ ଲାଏହୋ ନା ଖାଲି ?

କାବୁ ।—ହଁ ଦେ କୁଛୁ—କସ୍ମିସ୍, ବେଦାନା, ସେସ୍ତା, ବାଦାମ !

କୃଷ୍ଣ ।—ଦୋ, ଲସ୍ତେହୋ ତ ସବ୍‌ସେ ଥୋଡ଼ା ଥୋଡ଼ା ଦେ ଯାଉଁ ।

କାବୁ ।—ପିଛେକା ରୁପିତୋ ମିଲି ନେହିଁ ।

କୃଷ୍ଣ ।—କେତା ଦେ ?

କାବୁ ।—ଓ ହୁଅଥା ସାଠ ରୁପେ ପାଞ୍ଚ ଅଳା ।

କୃଷ୍ଣ ।—ହୋଏ—ରୁପ୍ ହୋ ନା—ସବୁସେ ଏକ ଏକ ମେରୁ
ହେ ପାଠ ଯୋ ଦାମ ହୋଗା କଲ ସାମଲୁ ଅମ୍ଭକେ ଲେ
ସାଠ—ସା ଅଳାଦ ବୁଝି କେ ।

କାବୁ ।—କେଉଁଦା ଦଫେ କଲ୍ ସାମ୍ କଲ୍ ସାମ୍ ବୋଲୁତା ହେ
ଲୋକନ୍ ଦେବାବୋ କେହିଁ ।—ଅଛା ଦାମ୍ ହେ ସାତା ।
[ଅଳାଦ ଓ କାବୁଲର ପ୍ରସ୍ଥାନ ।

କୃଷ୍ଣ ।—(ଭିତମୋଡ଼ି ହୋଇ) ଦେହଟା ଟିକିଏ ନସମିଅ କାହିଁକି
ହୋଇଛି—ଶରମ ଯତ୍ନରେ କାଲିକ ତାଳା ହୋଇଯିବ ।
[ଅବଦୁଲ୍ଲା, ବୋକରୁମ୍ପସ୍ତକେ ଜଣେ ମାରୁଆଡ଼ି ଓ
ଗଜ ମେକରୁଜ ସହିତ ଏକ ଦଙ୍ଗାର ପ୍ରବେଶ ।

କେଉଁ ଅବଦୁଲ୍ଲା ! ନୋଟିସ ଯିରୁଦୟା ?

ଅବ ।—ଜି ଜକୁର ! ଲଜସ୍ବେ (ଲପାପା ପ୍ରଦାନ) ।

ମାରୁଆଡ଼ି ।—ସମ୍ବର୍ଣ୍ଣ ବାବୁଜି !

କୃଷ୍ଣ ।—(ଲପାପା ଦେଇ ପାଶେ ରଖିଦେଇ) ଶମ୍ବର୍ଣ୍ଣ ! କାହାଁ ଥେ
ରୁମ୍ ? —ଅବଦୁଲ୍ଲା ସାକେ ବୋଲାନେକା ବାଦ୍ ଅସ୍ବେ !

ମାରୁ ।—କାହାଁ ବାବୁ ଦାମ୍ତ ପାୟାକେହିଁ । ପିଛୁଲ ସନ୍ତାନଶ
ରୁପିୟା ଭାଇଅଣା ଓ ଦାଲକୁ ଚିତାଲଶ ରୁପିୟା ପକସ
ଅଣା ସ୍ବେ ଏକାଡ଼ର ରୁପିୟା ସାଡ଼େ ଏକ ଅଣା ଅର୍ଡର
ମାକିନ୍ ଏକଗଜ ପୋଶେ ଚିନ୍ଥଣା ।

କୃଷ୍ଣ ।—ହୋଏନା—ମହାଜନକା ବେରୁ କାହାଁ ରହୁବାହେ ।—
ଅବଦୁଲ୍ଲା ! ଓ ଦଙ୍ଗା ଅସ୍ବା ?

ଦଙ୍ଗା ।—ଅବଧାନ ! ମୁଁ କି କରରେ ଚାହିଁ ବସି ମାରୁ ନାହିଁ—
ଜକୁରକର ନାମ ଶୁଣି ଗଲ ଅସିଛି ।

କୃଷ୍ଣ । — ଅରେ ! ଏ ମାରୁଅଡ଼ି ବନାବର ପତଳୁନ, ସାହେବୀ
କୋଟ ଅଡ଼ି ବସୁକୋଟ ପାଇଁ ଲୁଗା ନେ । ଅଡ଼ି
ସବୁଜାରଙ୍ଗର ଅଳପକ୍ତା ନେ ସେ ଟୋପିବାଲା ମାଗୁଥିଲା
ସାହେବୀ ଟୋପି ଉପରେ ପଡ଼ିବ ଅଡ଼ି ଗୋଟାଏ ଗୁଲିକା-
କୋଟ ଦେବ ।

ଦର୍ଜୀ । — ବହୁତ ଅଛା । (ସ୍ୱଗତ) ଭଲଯୋଗ ହୋଇଛି —
ଦାମ ତ ଏଠି ଯା ମିଳିବ — ଗଜ ଗୁର ପାଶଲୁଗା ଦେଲେ
ମିଳିଯିବ ।

ମାରୁ । — ବାବୁ, ରୂପେୟା ?

କୃଷ୍ଣ । — ଓଃ ! କଲ୍ ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ସବ୍ ଲେଗେ ।

ମାରୁ । — ଅଜ୍ଞ କୁଲ୍ ହୁକୁମ୍ ହୁଅ ଦେହିଁ ?

ଅବ । — ଫେର ଝୁଟେମୁଟେ କାହେ ଲଗାଏ ହୋ — ହୁକୁମ୍ ତ
ହୋ ଗିୟା — ଅଜ୍ଞ କି କଲ୍ — ଇସ୍ମେବ୍ ଓଜର ?

କୃଷ୍ଣ । — ଉନ୍ଦା ଦସ୍ତୁର ଓଜ୍ଜ ରକ୍ତମ୍ — ରୁମ୍ ଯାଉ ଅବଦୁଲା ଦେଖିକେ
କପ୍ତା ଲେଲେ ।

ଅବ । — ବାବୁ ମିଜେ ଏକ୍ତୋ କୁର୍ବ୍ ହୁକୁମ୍ ହୁଅଥା !

କୃଷ୍ଣ । — ଅଛା ଉସ୍ସେ କପ୍ତା ଲେଲେ ।

ଅବ । — ବହୁତ ଖୁବ୍ — ତଲେ ।

[ଅବଦୁଲା, ମାରୁଅଡ଼ି ଓ ଦର୍ଜୀର ପ୍ରସ୍ଥାନ ।

କୃଷ୍ଣ । — ଅନାବଟା କୁଅଡ଼େ ଗଲା । —

[ଗଙ୍ଗାଧରର ପ୍ରବେଶ ।

ଅରେ ବାଃ ଅ ଅ ଗଙ୍ଗାଧର ! ଖବର କିସ ?

ଗଙ୍ଗା । — ବାହୁସାହେବ ଭଲଅଛି — କହୁଛି ଜଲ୍ଦି ମିବାକୁ ।

କୃଷ୍ଣ । — ହେଲ ଗୁଲିଲ — କି ଶାଢ଼ୀ ବେର ଅଇଲୁ ?

ଗଙ୍ଗା । — ହଁ ଦେଖିକରି ଭାଗୀ ଖୁସ୍ । ବାରି ବଡ଼ ଭଲଲେକ —
 ଆଉ ଦାଗାଙ୍କପରି ନୁହେ । ସେ କହିଲା ତାର ଦାମ ଶାଠିଏ
 ଟଙ୍କା ଦେବ ।

କୃଷ୍ଣ । — ଆଉକଣ, ସକାଳର ବନାରସୀ — କଣ ଅଳପ ହୋଇ
 ଛିକ ! — ଗଙ୍ଗାଧର ! ଆଉ ତା ପରି ଗୋଟିଏ ମାରିକିଅ
 ହେବ କି — ସେ ରମଣୀଶିଷ୍ମେମଣି । — ଛଟାଏ ମଦତ ପିଇବୁ ?
 — ଅନାଦି ! — ଅନାଦି ! —

ନେପଥେ । — ଅବଧାନ !

[ଅନାଦିର ପ୍ରବେଶ ।

କୃଷ୍ଣ । ଅଣନା ଜଳଦି । ଦିଶା ହୋକା ଡାହାଣ ବେଶି ନାହିଁ ଗୋଟା
 ଅଠ ଦଶ ଗୋଲ ଦେଇଅ — ଆଉ ସେ ଛେନା ମୁତୁକ ଓ
 ଗବଡ଼ ଆଣିବୁ ଗୁଡ଼ହେବ ।

[ଅନାଦିର ପ୍ରସ୍ଥାନ ।

ଗଙ୍ଗା । — ବଣୀ ବାବୁର ସେହି କଥା ।

କୃଷ୍ଣ । — କଣ — ଗୁଜରାତି ?

ଗଙ୍ଗା । — ହଁ — ସେହିଟା ମଦ ପିଇ ପିଇ ଦିନେ ମରିଯିବ ।

କୃଷ୍ଣ । — ଆଳିଆଏ ଗୁଜରାତି ପଠାଇ ଦେଇଛୁ — ଆଉ କଷମେସ୍,
 ପେସ୍ତା, ବେଦାମ ଏ ସବୁବି ଯୋଗାଡ଼ କରିଛୁ —

ଗଙ୍ଗା । — ଭେବେତ ଖୋଳ ବିଷା ମଉଜ ଦେବ ।

କୃଷ୍ଣ । — ହେବ ସେବେ ଆଶ୍ଚନ୍ଦୋଇ ହେବ ନା — ଅଧ୍ୟାପନୁରଥଟା
 ହେଲେ ବାରି ମନେ କରିବେ କଣ ?

ଗଙ୍ଗା । — ଭାଇ ମୋର ଦରମା ଟଙ୍କା ପରା ବାକୀ ଅଛି । ବାରିର
 ମୁଁ ସେତେ କାମ କରୁଛି — ଆଉ କେହି କରବ ନା ?

କୃଷ୍ଣ । — ଦିଟଙ୍କା ପାଇବୁ ପରା — ବାକୀ ଅଠଟଙ୍କା ?

ଗଙ୍ଗା । — ହଁ ।

ବୃଷ ।—ଦେଉ କାଲି ନେବୁ ।

(ଅନ୍ଧାଦର ହୋକା, ଜଳ, ବେଠା, ଚିନା ଓ ଖଟ ସହିତ ପ୍ରବେଶ ଓ ସେସବୁ ଦୂରକୁ ସମ୍ଭା-
ରେ ଯଥାବିଧାନ ସ୍ଥାପିତ ।

ଅନ୍ଧା ।—(ଏକ ଲମ୍ଫଟିକଥା ଦେଖାଇ) କିଆଁ ଲଗାଏ ?

ବୃଷ ।—ହଁ ଲଗାଣି ।—ତୁ ଖାଇବୁ ନା ?

ଅନ୍ଧା ।—ହଁ ମୋ ଚାଉଁଟା କାହିଁକି ଖସି ଖସି ଦେଉଛି, ଛୁଟାଏ ଖାଇବି ।

ନେପଥ୍ୟ ।—ଅନ୍ଧାଦ ! ମାଲଟା ଦେବୁଟି ।

ବୃଷ ।—(ଶଗବ୍ୟସ୍ତେ) ଅରେ ଉଠା ଉଠା ବାପା ଗୁଲଲେଣି !

[ଲଗ୍ନବନ୍ଧୁ ହୋଇ ହୋକାଅଦ ଘେନି
ସମସ୍ତଙ୍କର ପଳାୟନ ।

ଯବନିକା ପତନ ।

(ନେପଥ୍ୟ ଗୀତ)

ଶଗିଣୀ କାହିଁ—ତାଳ ଅଡ଼ିଶେମଟା ।

ପାପପାଉବାରେ (ରେ) ବୁଡ଼ିଲ ସଂସାର ।

ଏହିରୂପ ନିଜନିଜ ଅମାତ ବେଞ୍ଚାର । ପଦ ।

ନାନାଦ ନିଶା ସେବନ, ହସତୋ ଛୁଟରଣ,

ବ୍ୟସ୍ତ ବଳ ଉପାର୍ଜନ—ଦୋର କଳକାଳ । ୧ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଅଭିନୟ ।

ପ୍ରଥମଦୃଶ୍ୟ—ଉଦ୍ୟାନ ।

[ଉପମୁଖ୍ୟ ଏକାକୀ ଏକ ପ୍ରସ୍ତରମୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅଧୋବ-
ନିତରେ ଥିବା ଶୁକ୍ଳସ୍ୱବାବସ୍ଥାରେ ଉପବିଷ୍ଟା]

ରସ ।—(ସ୍ବଗତ) ବିଧାତା ଯାହାକୁ ଦୁଃଖୀ କରେ ତାକୁ
 ଗୋଟାଏ ଦୁଃଖରେ ଯେବେ ପଡ଼ିବାକୁ ଦେଉଥାନ୍ତା ତେବେ
 ଆଉ ଚନ୍ଦ୍ରା କି ଥିଲା— ଦୁଃଖ ଉପରେ ଦୁଃଖ ପଡ଼ି ମନ ଦାଣ୍ଡି
 ଦିଏ— ତେଜନା ବୁଢ଼ାର ଦିଏ— ଏକାବେଳେକେ ସାର
 ଦିଏ ! ଅହା ! ସୁଖୀ ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କର ଭାଗ୍ୟ । ଦୁଃଖୀ ଯେଉଁ-
 ମାନେ ତାଙ୍କୁ ସୁଖ ସ୍ବପନପରି । ଯାହାର କ୍ଷୀପାଳରେ ଥାଏ
 ଅନେକଦିନ ଉତ୍ତରୁ ଆପଣା ମଣିଷର ମୁହଁ ଦେଖେ— ଆଉ
 ଯାର କପାଳରେ ନାହିଁ ତାର ଯେଉଁ ଦୁଃଖକୁ ସେହି ଦୁଃଖ !
 ଯେ ଚିରଦୁଃଖୀ ତାହାକୁ ଚିରକାଳ ଦୁଃଖ ସହବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
 ଜାଣି ଅବଳା—ସ୍ବାମୀ ବିନା ତାର ଗଢ଼ ନାହିଁ । ସ୍ବାମୀ
 ଯେତେବେଳେ ପ୍ରେମଭାବରେ ଆଦର କରି ଭାର୍ଯ୍ୟା ମୁଖେ
 ତୁମ୍ଭ ଦେବେ ଭାର୍ଯ୍ୟା ପ୍ରେମଅଭାବମନରେ ମିଳେଇ ପଡ଼ି
 ତାହା ଉପଭୋଗ କରିବ; ଯେତେବେଳେ ସ୍ବାମୀ କ୍ରୋଧରେ
 ଗୋଇଠା ମାରି ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେବେ ତାହା କି ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ
 ନୀରବରେ ସହବାକୁ ପଡ଼ିବ !—ଆଉ ଉପାୟ କିଏ ?—ସ୍ବାମୀ
 ଦେବତା, ସ୍ବାମୀ ଗୁରୁ, ସ୍ବାମୀ ସବସ୍ବ । ଯେଉଁ ଜାଣି ସୁଭାଗିନୀ
 ସେ ମଲେମତ ସ୍ନେହମୟ ସ୍ବାମୀ ପାଇତ—ଉଦ୍‌ଲେକରେ
 ସେହି ଧନ୍ୟା ! ଗୁଣମୟୀ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷୀ ଭାର୍ଯ୍ୟା ପ୍ରତି ଯେଉଁ
 ସ୍ବାମୀ ଅକାରଣ ଅତ୍ୟାଚାର କରେ ତାର ମନ ବିପରି ।—
 (ପ୍ରକାଶ୍ୟ) ମୁଁ କି ଏଡ଼େ ଅଭାଗିନୀ !—ବିଧାତା କାହିଁକି
 ଏଡ଼େ ଅଭାଗିନୀ କରି ମୋତେ ଜନ୍ମ ଦେଲେ ! (ଅନ୍ଧଳେ
 ଲୋଭକ ମୋତେ) ।

[ହରିଦାସୀ ବୈଷ୍ଣବର ନୀରବେ ପଶ୍ଚାତ୍ତାପରୁ ପ୍ରବେଶ ।]
 ଦାୟ ! ଆଉ କେତେ କଷ୍ଟ ସହବ ! ଯେ ମୋତେ ଭଲ ନ
 ପାଏ ତାହାପାଇଁ ମୁଁ ଯେତେ ଦାଣ୍ଡି ଦେଉଛି ସେବେ

ତେଜକ ହେତୁ ନ ଜାଣିଲୁ—ଧନ ଏ ଜୀବନ !—ପୃଥ୍ବୀ
ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଦେଖିଯା ମୁଁ ତହିଁରେ ପଶି ବଳଜୀବନ ବସ-
ଜନ କରୁଛି—(ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ଵାସ) ମା ଲୋ !

ଦର ।—(ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଅସି) ବୋହୂ ! ତୁମେକ ସବୁବେଳେ ଏହିପରି
ଦୁଃଖ କରୁଥିବ । ଏହିପରି ଭାବୁ ଭାବୁ ସେ ଜୀବନଟା ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ
ହେଇ ଯାଉଛି ତା କିଛି ବୁଝିପାରୁଛ ?

ରସ ।—(ସ୍ତେଷ୍ଠ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତାବେ ଉଠି ଲୁହ ପୋଛି ଧୀରେ)
କି ମାତା କି ?—କେତେବେଳୁଁ ଅସି ଛୁଡ଼ା ଦେଇଛ ?—
(ମୁଁ ହ ପୋଛି) ମୁଁ କଣ କହୁଥିଲୁ !

ଦର ।—ବୋହୂ ! ତର ନା—ମୁଁ କଣ ଆଜି କୁହା ଦେଲି କି ?
ତୁମର ଦୁଃଖମାଳ ମୋ ବେକରେ ପଡ଼ି ବେକ ନଇଁ
ଗଲୁଣି—କେତେକାଳ ଏହିପରି ଚିନ୍ତା କରୁଥିବ ?—ବସ
ଦେଖିବା ତୁମେ କିପରି ହାର ଗୁଞ୍ଜିଛ । (ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ
ପ୍ରସ୍ତରରେ ଉପବେଶନ ।)

ରସ ।—[ବସି] ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜିଛି ! ମାତା ! ମୁଁ ଯେଉଁଦିନ
ମରବି ମୋ ମଲାଦେହ ଉପରେ ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ହାର ଗୁଞ୍ଜି
ଥୋଇ ଦେବ—ମୋର ସେଇଆ ଡେଇ ।

ଦର ।—(ଜିହ୍ଵାଦଂଶନ କରି) ଛି ଛି ବୋହୂ ଏପରି କଥା
କାହିଁକି କହୁଛ !

ରସ ।—ମାତା ! କୁଞ୍ଜିଲତାଟିଏ ଆଣି ଆପଣା ବଗିଚାରେ ଲଗାଇ
ତାର ଯତନ ନ କଲେ ସେ ଲତାର ଦଶା କି ହବ
କହିଲ ?—ମାଟିରେ ପଡ଼ି ଧୂଳିରେ ଗଡ଼ି ହଜାଇ ଲୋକର
ଗୋଡ଼ାରେ ଦଳି ହେଇ ତାର କି ଜୀବନ ରହିବ ? ମୋତେ
ଯତନାଇବାକୁ କିଏ ଡାକି ?—ମୋର ସେ ହୁଅନ୍ତା ତାରତ
ଦଶା ଦେଖୁ । ଆଉ ଶାଶୁରୁଦ୍ଧା ?—ତାଙ୍କର ସେବା କରି

ମୁଁ ଜାଣିଛି — ତାଙ୍କର ସ୍ନେହ ପାଇ ମୁଁ ଜାଣିଛି — କୋହଲେ
ବାର ଲେକର ଗଢ଼ି ନାରେ ମୋର ଆଉ ଅବସ୍ଥା ଥାଆନ୍ତା ?

ଦର । — ଶାଶୁ ଭ୍ରମର ଯେତେ ଭଲ ଶୁଣୁଛନ୍ତି ସେମନ୍ତ । ଏପରି
ଶାଶୁ ଶୁଣୁଛନ୍ତି କହିଁ ବୋହୂଟା ଲୁଗାରେ ଦଣ୍ଡିଆଏ ? — ଭ୍ରମେବ
ତହିଁକି ଗୁଣିବ ?

ରସ । — ତୁଣ୍ଡି ପାଉଁଶ ! — ମାତା ! ମୋର ସ୍ନେହ ଦୁଃଖ କା
ଭ୍ରମରେ ?

ଦର । — ଆଉ ତା କାହିଁକି କହୁଛ ! ନିଶା ଖାଇ ସେଇ ଅପଣା
ବଣରେ କାହିଁକି ଖାଇ ବାପ ମାକୁ ଟିକିଏ ହେମନ୍ତ
ଧରିଥାଏ ବୋଲି ଗାନ୍ଧାକ ନିଚନ୍ତେ ଅଛନ୍ତି । କେବେକି
ଭ୍ରମକୁ ଗଢ଼ିବାକୁ ମାଟାର ତ ଜୀବନରେ ଜୀବନ ଦେଇ
କାହିଁ । ନିଶା ଖାଇବ — ଦାଣ୍ଡ ଘର କରବ — ଘରେ ଯେ
ଗୋଟାଏ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦଳଗଇ ଝୁରୁମୁଣ୍ଡି ତାକୁ କି ତା ଟିକିଏ
ବାଧୁଛି । — ମଲା ମୋ ! ସଂସାରରେ କଣ ଆଉ କେହି ଶୁକଣ
କରି ନାହାନ୍ତି କି ?

ରସ । — ତୁ ମାତା ତାକୁ ଆଉ ଗଢ଼ି କାହିଁ — ସେ ମୋର ବପାଳ
ଦୋଷ ! ସେ ଯାହା କରୁଛନ୍ତି କରନ୍ତୁ — ସେ ସ୍ଵର୍ଗରେ ଥିଲେ
ହେଲା — ମୋକ୍ତପାଳ ପୋଡ଼ି ଯାଇଛି କା ଯିବାକୁ ବାଜାଅଛି !
(ଲୁହ ଘୋଡ଼ିବା)

ଦର । — ତୁ ବୋହୂ ! ଆଉ ବାଳ କା — ଅଣ୍ଟିଟା ଫୁଲି ନାହିଁ
ହୋଇ ଗଲଣି — ଭୁନ ହୁଅ, ଭୁନ ହୁଅ ।

ରସ । — କା ଆଉ କାନ୍ଦିବି କାହାପାଇଁ — କେହି କି ଅସି ମୋ ଲୁହ
ପୋଛି ଦେବ ! (କଇଁ କଇଁ ହେବା ଓ ଲୁହ ପୋଛିବା) ।

ଦର । — ତୁ ତୁ ଆଉ ସେଗୁଡ଼ାକ କହ ନା ! — କଣ ଦେବ କହ ? —
କହନ୍ତୁ, ସେତେ ମାଟିର ମାଠ — କା ମୁଁ ସେହି ଦରପୋଡ଼ା
ମାଠ

ସେମ କ ସମାରେ ଅଛ—ସା କୁଷ୍ଠ ପରି ଲକ୍ଷ,
ସେ ଦିନ ଧିନୁର ଉପେ ତକାଇଲ ମେ କନ୍ ସବୁ ପାଇ'ଛି ।
ଲେବେ ସା ବୋଲନ୍ତୁ ସେମ—ଅଛଇ ତା ଇଣ୍ଡ୍ରପଦ,
ଅଗେ ସୁଖକଥା ପରେ ମଥାକଥା ଶେଷକୁ ନ ଆଏ କହ ।

ରସ ।—(ସାର୍ବଜଣିୟାସ ତ୍ୟାଗ କରି) ସତ ଗୋ ସତ !

ହରି ।—ଆଉ,

ସେ ଭଲ ସୁରୁଷ ହୋଇବ କିଏ, ବୁଝ ପାବ କେଇ ମସ୍ତକେ କିଏ ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଘାଆର ଘାଆ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ତାକୁ ଭଜାଉନ କରବ କିଏ ॥

ରସ ।—ଆହା ! ତାଙ୍କ ପରି କିଏ ହବ !

ହରି ।—ପୁଣି,

ଦେବ ଘାଆଙ୍କର ଭେଟ ନ ପାଇ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅଭ୍ୟନ୍ତ୍ର ହୋଇଲେ ବାଘ,
କେତେ ବଶୀଷ୍ଠନ କଲେ ଘନ ଘନ ଚେକେହେଁ ନ ଦେବେ ଘାଆ ଖ ଉଇ ।
ତହୁଁ, ପିଲିଲୁଗା ଫଣି ଶ୍ରୀରାମ ଧରି, ନିପଟାଲେ ବୃତ୍ତେ ବନ୍ଧନ କର,
ତେବ ଦେଲେବେଲେ ଦୁଇବା ସେ କାଲେ ଓହାଇ ଧଇଲ ପଛରୁ ପାଇ ।
ଫାଟିଗଲ ଲକେ ତନ୍ତ୍ରବଦନ, ନ ସୁରଲ ଅଛି କହ ବଚନ,
ଏତେ କଥାକୁ ଏତେ କଥାଟାଏ ବୋଇଲ ଦୁଇବା ଶ୍ରୀମୁଖ ଗହ୍ନି ।
ଜୀବବାନ ଅଛନ୍ତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏଡ଼େ, ଅଳପେ ମୁରୁଖ ହୋଇଲ କେତେ,
ଘୁସିବା ଏ କଥା ଶୁଣିଲ କାଳରେ କେତେ ବା ଗଞ୍ଜନା ଗଞ୍ଜିବ ନାହିଁ ॥

ରସ ।—ଭଲ କଥାଏ ପକେଇଲ ମାତା !

ହରି ।—ତହୁଁ

କଟିଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମନହାସେ, ନ ବଡ଼ ଦୁଇବା ଘୁସିବା ପାଶେ,
ପରାଗଘୁସିବା ବହୁନେ ପରାଗ ଦେଇଥିଲି ମୁଁ ଭ୍ରମେ ।
ମୋର ପରାଗ ସେ ତାର ପରାଗ, ଏ ଗଲେ ସେ ଯିବ ନ ହେବ ଅନ,
କୁହଁ ନ ପାଇଲ ଠିକେ ଡିଡ଼ିଗଲ ବୁଲ ବୁଲି କବାଣମେ ।
ତରୁସ ଦୁଇବା ଏମନ୍ତ କାଳରେ ଅଡ଼େ ଦେଲ ଅଖିଠାଇ ।
ବୋଇଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କେବଣ ପରାଶା ଏ ହେଲ ଧନୀ ରୁ ନାରି ।
ଘୁସିବା ସୁନ୍ଦର ଏସନ କାଳରେ କାହାରିଲେ ରତ୍ନଅଳ୍ପ ।

ତହୁଁ, ଅନନ୍ଦଭେଳରେ ଭେଳ ହେଲେ ସବେ—ସେମ କେ ଭଲ ଏଠାରୁ ?

(ଗୀତ)

ଗଗିଣୀ ପୂରଣ । ତାଳ ଏକତାଳୀ ।

ଆରେ ରସଲତା ! କେବେ ନ ସରବ ତୋର ଚତୁ ବ୍ୟଥା ।

ଏ ଯେ ସଂସାର-ସାର ସବୁ ସରିଗଲା, ସୁଖ-ସୁଭାଗେ ନର୍କରାଜ ରାଜ୍ୟ କଲା;

କଳକାଳକୁ ପାପ ଦିଏ ଯା ମନସ୍ତାପ କଲବ କେ ତାକୁ ଭୁଲ କର —

ଆରେ ରସନାର ! ତୋତେ ଦୁଃଖଗଞ୍ଜନା ଯା ଦେଲି ସାର । ୧ ।

ଦବ୍ୟ ସୁଧାପାନ ଛାଡ଼ି ଲୋକେ, ବିଷପାନେ ମାଡ଼ିଲେ ଥୋକେ ଥୋକେ

ଛାଡ଼ି ଗଲଣି କୁଳ-ଧର୍ମ-ଆଶ୍ରୟ-ମୂଳ ଝରି ପଡ଼ିଲଣି ପଥରେଣା —

ଆରେ ରସଲେଖା ! ଲୋଭ କପାଳକୁ ସଦା ଦୁଃଖ ଦେଖା । ୨ ।

ଏବେ, ସନ୍ତାପ ସାଗରେ ସନ୍ତରଣ ବିନା ଗନ୍ଧ ନାହିଁ ତୋହର ଭବେ

ଅନ ।

ଲୋଡ଼ିଥିଲୁ ତୁ ଯାକୁ ଭୁଲିବା ହେବ ତାକୁ ଭୁଲିଲଣି ସେ

ତୋତେ ଥିବ କର —

ଆରେ ଶ୍ରୀଗୋଦର ! ତାକ ଜଗତପାତାକୁ ଝୁରି ମର । ୩ ।

ରସ । — (ବୀର୍ଯ୍ୟନିଃସାର ତ୍ୟାଗ କର) ଏକା ସେଇଥ — ଭଗବାନ

ଏକା ମୋ ଭରସା !

ହର । — ମଣିଷର ଆତ୍ମ ଗର୍ବ କି ଅଛି — ସବୁ ଭଗବାନଙ୍କ ମାୟା —

ସବୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଲୀଳା । — କି ଗୋ ଯମୁନା !

[ଶ୍ରୀଏ ଛବି ଦେନି ଯମୁନାର ପ୍ରବେଶ ।

ଦ୍ଵାରେ କଣ କି ?

ରସ । — ତାମ୍ରଣ୍ଡ । ମୁଁ ଯା ଛିଣ୍ଡେଇ କି ପକେଇ ରଖିଥିଲି ମୋତେ

ଶବଥର ତା ଦେଖେଇ ବୁଲୁଛି ।

ଯମୁ । — ମାଲେ ଏତେ ଶେଷ କାହିଁକି — କଣ ହେଇଗଲା ସେଇଠି ?

ଯା ଦବାର ତାକ ହେଇଛି — ଯାକୁ ଛିଣ୍ଡେଇ ପକେଇଥିଲେ

କଣ ହେଇଥାନ୍ତା ?

ହରି ।—କଣ ସେଣ୍ଡା କହୁ ନା—ସେଇଠି ବସ । (ଶୁଣି ଏ ପ୍ରସ୍ତର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ) ।

ଯମ୍ଭ ।—(ବସି) ଦେଖ କଣ । (ହରିଦାସୀକି ଛବି ପ୍ରଦାନ) ।

ରସ ।—କିସ କହିବ ବେଳ ! ତୁ ମନେ କରୁ ସବୁ ରଙ୍ଗ—ମୋର ତା ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ଅଙ୍ଗ ଜଳିଯାଏ !

ଯମ୍ଭ ।—ମାଲେ—ଏଇ କଥାକୁ ମୁହଁଟା ଏଡ଼େ ଶୁଣ କର ଦଉଡ଼—
ଦିଅ ଗୋ ମାତା !

ହରି ।—ରହ ରହ ମ, ଏ କାହା ଛବି ?

ଯମ୍ଭ ।—କହିବ ସେ ପାପକଥା । ଆମ ଶୁଣବାନ ପରାଦାସୀ
ଟିଏ ରଖିଚନ୍ତି, ମାଉସକୁ ଦେଖେଇବା ପାଇଁ ତାର ଗୋଟାଏ
ଶ୍ଵପା ଉତାର ଆଣିଥିଲେ ।

ହରି ।—(ଛତ୍ରା ଦଂଶନ କରି) କଅଣ ! ଦାସୀଟାର ଛବି
ଦେଖେଇବା ପାଇଁ ମାଉସକରିବ ଆଣିଥିଲା ! ଆଉ ହବ
ନାହିଁ !—ଆଲୋ ଏ ରୂପଟା କଣ ସୁନ୍ଦର ଦୁର୍ଗୁଣ—ଆଲୋ
ସେ ଆମ ବୋହୂର କାଣିଆଙ୍କୁ କି ସରି ହବ ନା ଆଗେ ?

ଯମ୍ଭ ।—ତୁମେ ଦେଖ, ମୋତେ ପରାବୁତ କାହିଁପରି । ଗୋଟାଏ
ଗୋଟାଏ ଲେକଙ୍କ ପରାବୁତ—କହିବା କାଅକୁ !

ହରି ।—ଛ ! ଛ ! —ଯମ୍ଭ ! ଏ ଛବି ଅଙ୍କା ଦେଲା କେମିତି ?
ଏ ସତକୁ ସତ ଗୋଟିଏ ଭଲ ପରି ଦୁର୍ଗୁଣ ।

ଯମ୍ଭ ।—ସେ କଲରେ ଶ୍ଵପି ନେଇଛ ମ ।

ହରି ।—ହଁ କଲ ନୋହିଲେ ଫେର ଏମନ୍ତ ଅଙ୍କିବ କିଏ ?
ସରକାର କେତେ ପରକାର କଲ କଲଣି—ଖାଲି ଜୀବଦାନ
ଦେଇପାରୁ ନାହିଁ ।

ଯମ୍ଭ ।—ଦାତରେ ଫେର କିଏ ଅଙ୍କିବ ?—ଦିଅ ଦିଅ ସେ କାହିଁ
ଶ । (ଛବି ନେଇ, ଅସ୍ଥଳେ ରସମଞ୍ଜରୀରୁ ଲୁହ ପୋଛି

ଦେଉଁଦେଉଁ) ଛ ବେଳ ! କେତେ କାନ୍ଦୁ । ଦେହଟା କାନ୍ଦି
କାନ୍ଦି ସିଝିଗଲଣି—ସୁନ୍ଦର ଗଛଟା ସେମତେ ଝାଉଁଳ
ଯାଉଛି !

ହରି ।— (ଅପଣା ଲୁହ ପୋଛି) ଅହା ! !—

ସମ୍ଭ ।— (ଅପଣା ଲୁହ ପୋଛି ରସମଞ୍ଜରୀର ଲୁହ ପୋଛି
ଦେଉଁ) ସେ କି ବେଳ ! କପାଳରେ ଦୁଃଖ ଅଛି ବୋଲି
କଣ ସଞ୍ଚାରର ସବୁକଥାକୁ ଭୁଟି କରୁଛ ?

ରସ ।—ବେଳ ! ସଞ୍ଚାରରେ ମୋର ଅଉ କଉଁ କଥା ଅଛି !
ମୋଁ ଅବସ୍ଥାରେ ବଞ୍ଚିବା କି ସୁଖର କଥା !—ପୁଲଗଛଟିରେ
ପାଣି ଦେଲେ ସେ ବଞ୍ଚେ ନା ଶୁଖିଲା ଭୂର୍ତ୍ତରେ ଶୁଖିପାଣର
ଗଛ ପାଇଁ ବଞ୍ଚେ । ମୋର ଅଛି କଣ ମୁଁ ବଞ୍ଚିବି ! (କ୍ରନ୍ଦନ) ।

ହରି ଓ ସମ୍ଭ ।— (ଉଠିଯାଇ) ଛ ଛ ଭୁନି ହୁଅ ଭୁନି ହୁଅ ।
(ଲୁହ ପୋଛିଦେଇ ମୁଖରେ ଜଳ ଦେବାର) ।

[କଳହାଳକାର ପ୍ରବେଶ ଓ ସମସ୍ତେ ଭୁନିଭାନି
ହୋଇ ଛୁଡ଼ା ହେବାର ।

କଳହ ।—ସମ୍ଭ ! ବୋହୂ ଅଛି କି ଏଠି ?—ଗଛଟା, କାକର
ପଡ଼ୁଛି, ଅସ ମା ମୋ ସଙ୍ଗେ ଅସ ।—ଅଉ କିଏ—ମାତା କି ?

ହରି ।—କି ସେ !

କଳ ।—ଭ୍ରମର ପାଇଁ ବୋହୂ ଏତେବେଳଯାଏ ଏଠି ବସିଯାଇଛି,
—ଅଉ ତା ମନ ଲାଗିବ କଉଁଠି ? ଅସ ମା କାକର ପଡ଼ି
ନଷ୍ଟ ହବ ।—ସମ୍ଭ, ଯିବୁ ନା ଆ ।

ସମ୍ଭ ।—ମୁଁ ଟିକିଏ ଶୁଢ଼ି ଯାଉଛି ।

ରସ ।— (ପ୍ରସ୍ଥାନ) ।

କଳ ।—ହଉ ଅ, ଅଉ କାକରଟାରେ ବସି ନା । (ରସମଞ୍ଜରୀର
ପଶ୍ଚାତ୍ତ ପ୍ରସ୍ଥାନ) ।

ଦର ।—କେତେ ସନ୍ଦେହ ବୋହୂଁ ଆସି ଘଟିତ !

ସମ୍ଭ ।— ଅଉ ତାଁ କାହିଁକି କହୁଛ ? ପୁଣ୍ୟପୁଣ୍ୟ ଅମର ପାଳ ଘଟିତ
ଅସିଥିଲେ ଜାଣ ?

ଦର ।—ତୁଁ ଶୁଣୁଥିଲି -- ସେହି ଗଳ ଆଉଁ ଶୁଲିଗଲଣି ?—ସର-
କାଶ କାମ କହୁ ଥବ ।

ସମ୍ଭ ।—କି ସରକାଶ କାମ ମ ? ସେ ସାଲର ପୁଅଟିଏ କଣ
ଘଟିକି ଅସି ନାହିଁ ?

ଦର ।—ହଁ — ସେ — ଏ — କଣ ତା ନା ଅସୁ ନାହିଁ ।

ସମ୍ଭ ।—ତାର କି ସରକାଶ କାମ ନାହିଁ ? ତୁଁ ଆଇଲ କେମତେ
ସିବ କେମତେ କେହି ଜାଣିବ ? ସେ ଅମର ଅସିବର
ଶରଣର ପରପର — ନିଶା ଖାଇତ କାହାକୁ ମାନିବାକୁ
ନାହିଁ ! — ବୋହୂର ପିଠି ଦେଖିତ ?

ଦର ।—(ହସ୍ତେ) କଣ — କଣ ମ ?

ସମ୍ଭ ।—ଅଉ କେବେ କଣ — ବୋହୂର ପିଠିର ଅମେ ଅବସ୍ଥା
ଅଛୁ ? ପଲେ ମାଉଁସ ଉଠି ଯାଇତ ପର ।

ଦର ।—କଣ ମାଡ଼ିଖାଇ ?

ସମ୍ଭ ।—ଯୋତାରେ ।

ଦର ।—(ଜିହ୍ଵା ଦଂଶନ କରି) ଅଉ ହବ ନାହିଁ । ଛୁ ଛୁ କାଲ
ସଇଲ !

ସମ୍ଭ ।—ଶୁଣମଣି ଏ ଛବି ଶକ୍ତିକ ଅଣି ବେଲକୁ ଦେଖେଇ କହିଲେ
ଦେଖନି ଏ ଦେମନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ରୂପ । ବେଲ ତ ଅଗନ୍ଧ ଶୁଣୁଥିଲ
କହିଲ ଏଇଟା ମୋର ସଉକୁଣୀ ପର । — ଅଉ କହିବର
ସିବ, କୁଆଡେ — ମାତ୍ର ଶବଦରେ ତ ଘର ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲ ।
ମୁଁ ଉଠିଯାଇ ଗୁଣମଣିକି ଟାଣିଆଣି ବାହାରେ ପହେଇ
ଦେଖେ ସେ ବେଲ ମୁର୍ଦ୍ଦା ଯାଇ ପଡ଼ିତ । — କଣ

ଦୁହିବ—ବଜ୍ରଲେକପର ହିଅକୁ ଛନ୍ଦ ଦେଇ ପାଆନ୍ତି।
 ଅମର ବହୁତ ଦୃଢ଼ତା ଦେଲେଣି ।—ଟିକିଏ ଗଲୁଁ
 ଯହୁଁ ନିଶା କମିଗଲା ଗୁଣମଣିତ ଯୋଦ୍ଧାଛତା କେଇ
 ତଲ୍ କଲେ—ଯାହା ନା କଣ ?

ଦର ।—ଛୁଛୁ ! ତ ବାଳ ଦେଲା—ବର୍ଷେ ଦବ ତ ନାହିଁ ବାହାଘର ।

ଯମ ।—ଅପ୍ରାପ୍ତ ମ । ଦେଖୁଚ ତ ସ୍ୱାରଭରରେ ବେଲି କେମନ୍ତ
 କଣ୍ଠାପରି ଦେଇଗଲଣି ।

ଦର ।—ବୟସ କେତେଗୁଡ଼ାଏ ଦବ କ ?

ଯମ ।—ପକର ବରଷେ ୫୫—କହନ୍ତି ବାହା ଦେଲେ ଶୁଭ ରକ୍ଷା
 ଫେରିଯାଏ ଯେ ଅମର ଗୁଣମଣିଙ୍କର ତ ଗୁଣ ଅଧିକ ଅଧିକ
 ବାହାରୁଚ ।

ଦର ।—ଛୁ ଛୁ !—ଅହା ମୋ ମନ ତୁମ ବୋହୂପାଇଁ ବଡ଼ ଶାନ୍ତି
 ଦଉଚ ।

(ଗୀତ)

ଗଣିଣୀ ହିଁ ହିଁ — ତାଳ ଉଠୁ ଶେମଟା ।

ଦେଉଁ ସୁଖାଶାରେ ଏ ପାପ-ସଂସାରେ ବହୁବାକୁ ମନ ବଳବ ।

ଅଭିଭୋର ବ୍ୟଭିଚାର ଦେଖି ଶୁଭରେ ହାହାର ସହବ । ପଦ ।

ଭାସିଲେ ପୁରୁଷେ ପାତକ-ଜଳେ,

ସରିଲେଣି ସବେ ଅଧର୍ମ ଫଳେ,

କଳଙ୍କୀ ଦେଲେଣି କଳଙ୍କ ବଳେ,

ଦୁଃଖ-ଜଳେ ଭବ ଲାସେବ (ଏବେ) । ୧ ।

ପୁରୁଷ ଜାୟାରେ ଶ୍ରେୟା ନାୟା,

ସତେ କରେ ଭବ୍ତ ହୋଇବ ପାର,

ଦବାନିଶେ ଶୋକ ଦେଲଣି ସାର,

ତ ଶେଷ ଜୀବନ ରହବ (ତାର) । ୨ ।

ସୁରୋଜନ କୁରୋଜନ-ସେବାରେ,
କୁଳିବଧୂଂସ୍ତ୍ରୀତ ନ ପାଏ ବାରେ,
ନିଶା ବେଶ୍ୟା ସାର ଦେଲୁ ଏକାଳେ,

ଏ ଘୋର ପାପଂକେ ଦେଖିବ (କହ) । ୩ ।

ନେପଥ୍ୟ !—ଦୟା ଓ ଦୟାଧୁନି ।

ହର ।—ସମ୍ବନ୍ଧ ! ଶୁଭ ଠାକୁର ଭୋଗ ଆଳତ ଦେଲୁଣି ।

[ହରଦାସୀ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧର ପ୍ରସ୍ଥାନ ।

ସବନିକା ପତନ ।

(ନେପଥ୍ୟ ଗୀତ)

ଶଶିଶୀ ବେଦାଗ । ତାଳ ଯତ୍ନ ।

ଗୋ ଏଥର — ପ୍ରଭବ ନ କଲେ ପଥର ।

ଝୁରୁଝୁରୁ କବା ନିଶି ଯିବ ଜୀବ ମାତର । ପଦ ।

ପ୍ରଣୟ-ପାଦପ ଦେଲେ ସ୍ନେହ-ଲତା ତ୍ୟାଗ କରେ,

ନ ଜାଣେ ଲଭିକା ଏକା ଏ ବାଳକୁ ହୃତର । ୧ ।

ଚୂଚାୟ ଅଭିନୟ ।

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ—ପାଟଣା ବାହର ଘର ।

[ଗୁଡ଼ି ଅଭ୍ୟନ୍ତ, ସୁସଜ୍ଜିତ, ତଳେ ମଜଲିସ ପ୍ରାୟ ବିଛଣା;
ବୃକ୍ଷଚରଣ, ଗଙ୍ଗାଧର. ବଶୀବଦନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାବୁମାନେ
ଅର୍ଦ୍ଧଗୋଲକାର ଘରରେ ଉପବିଷ୍ଣୁ । ସମ୍ଭ୍ରାଣେ ଧାତ
ଦୋର ଆଠଗୋଟି ବୋତଲ ଓ ଆଠଗୋଟି ସ୍ନାୟ ଏବଂ ଭିନ୍ନ
ବାସନରେ ବିସ୍ମୟ, ବାଦାମ, ପେସ୍ତା ଓ ଗୁଳସବୁ ସମ୍ଭାଷିତ;
ମଧ୍ୟରାଗରେ ପାଟଣା ବାହୁ ବୃକ୍ଷଚରଣ ଆଜକୁ ମୁହଁକର
ଉପବିଷ୍ଣୁ]

ବୃଷ ।—ବଣିବାରୁ ! ସହରେ ଯେତେ ବାଈ ଅଛେ ଅମାତ୍ସେର
ପାବୀଗ ବାଈର ମତନ ଅରୁ ଗୋଟିଏ ଦୈଶା ନାହିଁ ।—
ଅରୁ ଯେମନ୍ତ ଶନିବାର—ତେମନ୍ତ ମଜାଦାର—ଅରୁ
ତେମନ୍ତ ପାବୀଗବାଈ ।—ଅତଏବ ସିଗଲେ ମିଲେ ପାବୀଗ
ବାଈର ବାରେ ଜୟ ଘୋଷଣା କର ?

ସମସ୍ତେ ।—ଜୟ ପାବୀଗ ବାଈ କ ଜୟ ! କ୍ୟା ମଜାଦେ ।

ବୃଷ ।—ଅବଦୁଶା—

ନେପଥ୍ୟ ।—କ !

ବୃଷ ।—(ସେଂସରରେ) କରତାଦେ ଏଣୁ ବଣରୁ ?-ସଲଦ ଅର୍ଥ ।
[ଅବଦୁଶାର ପ୍ରବେଶ ।

ହୋ—ସବକୋରକୁ ଏକ ଏକ ସ୍ଥାସ କରୁକେ ଅଗେ
ବ୍ରାଣ୍ଡି ହୋ ବାଦ ଉଧ୍‌କେ କୁମେନ୍‌କ୍ୟା ଶାଳାଉନା ବନାସ୍ତେ
ହୋ ନେଇଅର୍ଥ ।

ଅବ ।—(ଏକ ବୋତଲ ଖୋଲି ବ୍ରାଣ୍ଡି ସ୍ଥାସରେ ଭାଲ କୁଟ୍ଟର-
ଶକୁ ଦେବାର) ।

ବଣି ।—ଏ ବେଶା ଅନେକ ସନ୍ ଦେର କରବେ—ଅମ୍ଭେ କ
ଚାକସ୍ତେ ଓରୁ ମୁଖ୍ ଖାଳା ଦେଖ୍‌ତେ ଥାକ୍‌ବୋ ? (ଏକ
ବୋତଲ ଖୋଲି ବ୍ରାଣ୍ଡି ସ୍ଥାସରେ ଭାଲ ପାନକରଣ) ।

ସମସ୍ତେ ।—(ସେଣ୍ଟାଲଜାମତେ ଏକ ଦୁଇ ସ୍ଥାସ ମଦ୍ୟପାନ ଓ କ-
ସ୍ମିସ୍‌ ଇତ୍ୟାଦି ଗୁଣ୍ଡ ରନ୍ଧଣ) ।

ବଣି ।—ବଜା ଅଛା ହୁଅ । ପାବୀଗ ! କୁର ସେ ହୋଇ ମଦ
ଖେଲିନା ?

ବୃଷ ।—ଖାଉଅଅ, ଖାଉଅଅ ଚାକେ ।

ପାବୀ ।—ମୁ ଖାଇବି ନାହିଁ ।

ବଣି ।—ହା ବେଟି ଖାବନା ?

ସମସ୍ତେ ।—ଦୋ ଦୋ ଏକସ୍ଥାସ—ଖାଇବି କାହିଁ ?—ଅବଶ୍ୟ
ଶେଷେ ଦିବେ ।

ବନ୍ଧା ।—(ଏକ ସ୍ଥାସ ମତ ଖୁଆଇ) ଆଉ ଏକଟୁ ଖା ।

ପାବ ।—କାହିଁ—ମୁଁ ଆଉ ଖାଇବି କାହିଁ ।

ବନ୍ଧା ।—ଏଇ ଏକଟୁ—ବେଶୀ କିମ୍ବ ?

ପାବ ।—କାହିଁ, ମୋତେ ନିଶା ହେଇଯିବ—ମୁଁ ଖାଇବି କାହିଁ ।

କୃଷ୍ଣ ।—ମୋ ଗଣତି—ସେଇଟିକି ଖାଇଦେ ।

ପାବ ।—ଏଁ ବାବୁ ! ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଗଣତି ଏ ପକେଇଲ—ଅଲେଇ

ବଲେଇ ସବୁ ଝାଡ଼ିବୁଡ଼ି ଯାଉ ।—ହୁଏ, କହିଲେଣି ତ—

(ହସ୍ତ ପ୍ରସାରଣ) ।

ବନ୍ଧା ।—କାହିଁ ଆମି ଖୁଆଇ ଦିବେ ।

ପାବ ।—ମୁଁ ଏତେ ସରଗ ।

ବନ୍ଧା ।—ନେ ଶା ଆଗେ—ଆଜ୍ଞାଦେ ଆଟଖାନା ହସ୍ତେ ଯାକେ ।

ଶ । । ଜୟ ପ ଓ

ପାଦ ।—କେମ୍ବେ ଦବ ?

କୃଷ୍ଣ ।—କୋନ୍ ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍ଟର ? — ଚଲ ଯାଉ ?

ବଣୀ ।—ଶାଲ କେ ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍ଟର ବେ — ବସ — ଚଲଯାଉ ।

ସମସ୍ତେ ।—ନିକାଲ୍ ଦୋ — ମଉଜକେ ବଣତ ଭଣ୍ଡାର କରନେ
ଆସେ ।

ପର ।—(ଅହର ରୂପକର ପାଦ ଗ କାନରେ) ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍ଟର
ଆଉ ଦି ଚାରି ବାରି ଆସିବନ୍ତି ।

ପାଦ ।—(ଟିକିଏ କୃଷ୍ଣଚରଣ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ) ନାହିଁ । ମନା କର
ଦିଅ ବୁଝେଇ — ବାବୁ ଅଛନ୍ତି ।

ନେପଥେ ।—(ପୁନବାର କବାଟରେ ଧକ୍କା ମାରିବା ଶବ୍ଦ) ।

ବଣୀ ।—କେ ଓ ଶାଲ ?

କୃଷ୍ଣ ।—ଯାଉ ତୁମ୍ ମନା କରିଦୋ ।

[ପରଶ୍ରବ ପ୍ରସ୍ତାବ ।

ବଣୀ ।—ବେଶା ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍ଟର ଦେଖାକେ — କତ ପୁଲିସ୍‌ରେ
ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍ଟରକେ ଦଜମ୍ କରେ ଦିସ୍‌ପେଟି । କଲ୍‌କାତା
ଦତୋ ତୋ ବେଶାକେ ଦେଖିସ୍‌ପେ ଦିତୁମ୍ ।

କୃଷ୍ଣ ।—ହେଁ ମଜଲିସ୍ ବଣୀବାବୁ ଅଣ୍ଟା ଦସ୍‌ପେ ସାକେ ସେ ।

ବଣୀ ।—ନା, ନା, ଦେତୋ ରେ ସ୍ଥାୟତା ?

ସମସ୍ତେ ।—(ପୁନବାର ଥରେ ଦୁଇ ଥର ପୁଷ୍‌ପ୍ରାୟ ମଦ୍ୟପାନ ଓ
ଗୁଟ ଉପଶ) ଖାସାବାଣ୍ଟି, ଜୟ ରଦେ, ଦରିବୋଲେ !

ବଣୀ ।—ହେଁ ଶିଶୁବାବୁ, ଏକ୍ ଆଦର୍ଶ ଏସମୟ ବାନ୍ ନା ଦଲେ
କେମନ୍ ଅମୋଦତା ପାନ୍‌ସେ ପାନ୍‌ସେ ଦସ୍‌ପେ ସାକେ ।

କୃଷ୍ଣ ।—(ଚଳ) ତାଇତୋ । ବାରିସାହେବ — ତୁମ୍ ମେରି ବାରି
ସାହେବ । ଏକ୍‌ଠୋ ଗୀତ ପରମାସୀ ଦେଖି ଗାଉନା ।

ବଣୀ ।—ଗାଉ ଗାଉ — ଅମି ତାଲି ଦଳି — ଓରେ ଧରତୋ
ଓଦେ ସାରିନା ଆଉ ତବ୍‌ଲଟା ।

ନେପଥ୍ୟ ।—(ବାଦ୍ୟ)

[ଗୀତ ସମୟେ ବଂଶୀବାଦ୍ ଅରେ ଦୂରଥର ତାଳ ମାରୁ,
ସମସ୍ତେ କ୍ରମେ ମସ୍ତକ ଭଙ୍ଗିକରି ତାଳରେ ତାଳ ଦେବାର
ଓ ମଧ୍ୟେ “ବ୍ରାହ୍ମେ” “ବାଦ୍ୟାବା” ଶବ୍ଦ କରିବାର ।]

ପାଦ୍ୟ ।—(ଗୀତ)

ରାଗିଣୀ ଶଙ୍କର --- ତାଳ ଅନ୍ତଃସେମ୍ପଟା ।

ସତେ କି ନାଗରବର ଦାସୀକି ମନେ ରଖି'ଛୁ ।

ଭୁଲି କାର ନୁଆଇବେ ଦାସୀକି ପାସୋରୁଅଛୁ । ପଦ ।

ଥୁଲ୍ଲ ଭାବ ନୁଆ ଯେବେ, କେତେ ଭାବି ଥୁଲ୍ଲ ଭେବେ,

ଭାବକୁ ଅଭାବ ଏବେ ଦିନୁଦିନୁ ଭୁଲୁଅଛୁ । ୧ ।

ଏ କି ଶୁଭ ଜୀବଧନ, କିପ୍ରା ନୁଆ ଅନ୍ଦେଷଣ,—

ପ୍ରସବନେ ଅସବନ କେଉଁଠାରୁ ଶିଖିଅଛୁ । ୨ ।

ବଂଶୀ ।—ବେଡ଼େ ଗାନ୍ ।—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତୋର ସବ୍ ଅମଳ୍
ଗୋଲ୍ କରିବି ତୋ କିଛିର ଦେବେ ନା—ଗାନ୍ ଏକଟା
ଗାଇବେ ଯେ ତାୟ୍ ତୋଦେର ଗଲ୍ ଓକେ ଏକେବାରେ
ଭୁବିୟେ ଦିଜେ ।

ଗଙ୍ଗା ।—ହଁ ହଁ ଭୁବିୟେ ଦିଜେ—

ଜନେକ ।—(ସ୍ଵର ଧର) ଭୁବିୟେ ଦିଜେ ।

ସମସ୍ତେ ।—(ଗୀତଗଗରେ ତାଳ ଦେଇ) ଭୁବିୟେ ଦିଜେ,
ଭୁବିୟେ ଦିଜେ, ଭୁବିୟେ ଦିଜେ, ଦେ ଭୁବିୟେ ।

କୃଷ୍ଣ ।—ଅରେ କଣ ମଦ ଖାଇବି ନାହିଁ ?

ସମସ୍ତେ ।—(ପୁନଃକାର ମଦ୍ୟପାନ ଓ ଗୁଡ଼ ଭକ୍ଷଣ) ।

କୃଷ୍ଣ ।—(ଏକ ସ୍ନାପ ଓ ବୋତଲ ଉଠାଇ) ଖାଅ, ଖାଅ—

ଗୋଟିଏ ବୋତଲ ଯେମତେ ଖାଇ କି ରଜେ ।

ସମସ୍ତେ ।—(ପୁନଃବାର ମଦ୍ୟ ପାନ ଓ ଗୁଡ଼ ଭକ୍ଷଣ) ।

କୃଷ୍ଣ ।—କ୍ୟା ମଉଜ ହେ ।—ବଣୀବାରୁ ଆର ଏକଟା ଗାନ୍
ହେଲେ କେମନ୍ ହବେ ?

ବଣୀ ।—ଓରେ ବେଶ୍ ହବେ ରେ ବେଶ୍ ହବେ ।

ସମସ୍ତେ ।—(ସ୍ଵର ଧର) ଓରେ ବେଶ୍ ହବେ ।

କେପଥେ ।—(ବାଦ୍ୟ)

[ଗୀତ ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରଥମେ ଟିକିଏ ଭୁନି ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ
ହୁଙ୍ଗାରୁ ପଛକୁ ପୂର୍ବପ୍ରାୟ ଚାଲି ଦେବାର ଓ ଶବ୍ଦକରଣ
ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ନୃତ୍ୟ ।]

ପାଦ୍ୟ ।—(ଗୀତ)

ଗୁଣିଣୀ ଅହଂ—ତାଳ ଏକତାଳୀ ।

ପୀରଦି ପରମଧନ ଧରାଧାମରେ ।

ମନେ ମନ ମିଶାମିଶି କେତେ ମୁଖ ଦିବାନିଶି

କାହିଁ ଚନ୍ଦ୍ରା କଦୃଶୀ;

ଦେହେ ଦେହ ସମ୍ମିଳନ ସ୍ଵର୍ଗଭୋଗ ଉପାହ୍ଵାନ

ତହିଁ ଭାବ କେସନ !—

ବୁଝିବ କେ ସୁଧାରସ ନ ଚାହିଁଲେ ଥରେ । ୧ ।

କୃଷ୍ଣ ।—ଏ ଗୀତଟା ବେଶ୍ ହେଲା—ବେଶ୍ ହେଲା ।

ସମସ୍ତେ ।—(ଗୀତସ୍ଵରରେ ତାଳଦେଇ) ବେଶ୍ ହେଲା, ବେଶ୍
ହେଲା ।

[ଅବଦୂଷ୍ଟା ଓ ଅନ୍ୟ ଏକଜଣ ପଠାଣର ଭୋ-
ଜନପାତ୍ର ଗୁଡ଼ିଏ ସଜାଡ଼ି ଆସି ସମ୍ମୁଖେ ପ୍ରାପନ
ଓ ପଠାଣର ପ୍ରସ୍ଥାନ ।

କୃଷ୍ଣ ।—(ମଦଭୋଜରେ) ଅସ—ଭୁବଦୂଷ୍ଟାକା ପ୍ରସାଦ ପାଇବା ।

ଗଙ୍ଗା ।—(ଭକ୍ତ) ମହାପ୍ରସାଦ ।

ବଣୀ ।—ଆରେ ଜଗନ୍ନାଥେଇ କପାଲେଓ ଅମନ୍ ମହାପ୍ରସାଦ

ଏଜନ୍ତେ ଘଟିବେ ନା । ଆରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଆଗେ ମନ୍ ଖା—
ସୋଜା ଉଆଟର କୋଇ ?

[ପଠାଣର ସୋଜାବୋତଲ ଘେନି ପ୍ରବେଶ ।
ସମସ୍ତେ ।—(ମନ୍ଦ୍ୟପାନ ଓ ସୋଜାସେବନ ପରେ କୃଷ୍ଣବାବୁର
ଅଚେତନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲ) ।

ବନ୍ଧୀ ।—ଏଃ ଏଞ୍ଜନ୍ ଥେକେ ଏମନ୍ ହସ୍ତେଗେଲ ! ଧରତୋ
ଅବଦୁଲ୍ଲା ବାବୁକୁ ଏଇ ଖଟିକା ଉପର ଶୁର ଏ ଦିୟେ ଯାକ୍ ।
[ଅବଦୁଲ୍ଲା ଓ ବନ୍ଧୀବଦନ ଧରାଧର କରି କୃଷ୍ଣ-
ଚରଣକୁ ଖଟିରେ ଶୁଆଇବା ଓ ଜାଣ ବାବୁର
ଢଳି ପ୍ରସ୍ଥାନ ।

ନେପଥ୍ୟ ।—(ବମନ ଶବ୍ଦ) ।

ଗଙ୍ଗା ।—ଆରେ—ଝକିଏ ପାଣି—ଆଣ—ରେ—ସ୍ବେ ବାନ୍ତି
କଲେ (ପଡ଼ିଲ) ।

ଅନ୍ୟବାବୁମାନେ ।—(ଭାଷା ମଉଥଲ୍ଲା ହୋଇ ବୁଲିବାର) ।

ବନ୍ଧୀ ।—ଅବଦୁଲ୍ଲା ! ଗାଡ଼ି ଡଙ୍ଗାର ହେ ?

ଅବ ।—ଜି ବାବୁ ସାହେବ—ଡଙ୍ଗାର ହେ ।

ବନ୍ଧୀ ।—ଓରେ ଆୟ୍ ସବ୍—ଗାଡ଼ିତେ ଉର୍ବ ।—ଓର ଅମ୍‌ନେ
ଯାବେ ନାରେ—ଅବଦୁଲ୍ଲା ତୁର ଏ ବୋତଲ୍ ବୁଲେ
ନିୟେ ଆଗେ ଆଗେ ଚଲୁତୋ ।—ଆରେ ଓ ପାଠାନ୍
ଭାୟା ଏ ବାବୁକୁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଉଠିସ୍ବେ ଲେ ତୋ ।

[ଅବଦୁଲ୍ଲା ଆଗେ ଯାଆନ୍ତେ ତୃଷ୍ଣାହ ସମସ୍ତ-
ଙ୍କର ଝୁଲି ପ୍ରସ୍ଥାନ ଓ ପଠାଣ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ
ଗଙ୍ଗାଧରକୁ ଟେକି ନେବାର ।

ପାର ।—ସାଏ—ଖୋଇବ । ମୁଣ୍ଡଟା ସତେ ବୁଲେଇ ଦଉଡ଼ି—
କଡ଼ି କଡ଼ି ମନ୍—(ଉଠୁ ପଡ଼ିଲ) ।

ନେପଥ୍ୟ । — ଅରେ ଅରେ !

[ପରଦ୍ୱାର ପ୍ରବେଶ ।]

ପର । — (ପାଦାଘାତ ଧରି) ହଠାତ୍, ହଠାତ୍ (ହାତଧରି ପାଦାଘାତ
ହଠାତ୍ନେଇ ଶବ୍ଦ ହେଉଥିବା ବାଦ୍ୟର ଦିଅନ୍ତେ ପାଦାଘାତ
ଅବେଦନ ପ୍ରାୟ ଶବ୍ଦରେ ପଡ଼ିବ) । — ସେ ଖାଲି ସବୁଦିନ
ମୋର — ବାଃ ବାଃ ! ଅଜଗରକୁ ଦାବା ରାମ । — ଅରେ
ଭାଇ ଅଞ୍ଜନ — ଖାଲି ଅଣ୍ଟା ହୋ ଯାଆ ।

ନେପଥ୍ୟ । — ଚଲେ ଚଲେ ।

[ଅବଦୃଶ୍ୟ ଓ ପଠାଶର ପ୍ରବେଶ ଏବଂ]

[ପରସ୍ପରସହିତ ଭୋଜନ କରି ପାଦାଘାତ]

ନେଇ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରସ୍ଥାନ ।

ନେପଥ୍ୟ । — (ଗୀତ)

ରାଗିଣୀ ଗାଉଥିବେ — ତାଳ ଅଞ୍ଜନମୟ ।

ଝି ଝି ଏ ଜୀବନ-ନାଟ ସଂସାର ପବନ-ପୁରେ ।

ସରବ ସକଳ କଥା ଏହିଠି ନାଟରୂପରେ । ପଦ ।

ହାତ ସ୍ୱର୍ଗସ୍ତର ଶ୍ରୁତି, ଏସନ ନରକେ ପଡ଼ି,

ଅଜ୍ଞ କେ ପାରଇ ସୁଖ ଦୁଃଖ ତା ଅନନ୍ତଦୂରେ । ୧ ।

ସଂସାର ମାୟାବଦନ, ଜ୍ଞାନେ ତା ହୁଏ ଶଶୁନ,

ଅଜ୍ଞାନପଥେ ମାରିଲେ ବନ୍ଦନେ ପଡ଼ିବ ବଳେ । ୨ ।]

ବୃଷ । — (' ଶବ୍ଦରୁ ହଠାତ୍ ମନୁଥିଲା ପ୍ରାୟ) ବଡ଼ ଗନ୍ଧ
ହେଲା — ବଂଶୀବାଦ — ଭ୍ରମାକେ — ଅଜଗର ମଜା କେମିତି
ନ — କେମିତି ଲାଗିଲା — ବଡ଼ ଗନ୍ଧ — ଏମିତି ମଜା ଅଛି
କିଏ କରିବ ? — ଗଙ୍ଗାଧର — ତୁ କୁହୁଡ଼େ ଗଲୁ — ଅରେ
ଗଙ୍ଗା — ଗଙ୍ଗାଧର — ଅଜଗର ମଦ ବଡ଼ କଢ଼ା — ମୁଁ ନିଜେ
ଅଣିଥିଲି — ବାଛି ଅଣିଥିଲି — ବିଲଗମଦ — ଯେତେ ପବନ

ହୋଇଗଲା—ଗଙ୍ଗା—ଏ ମଜା ଆମ୍ଭେ ବାପ ଅଜାଙ୍କ—
 କପାଳେ ନାହିଁ—ମୂର୍ଖ—ମରହଟ୍ଟ—ଗଙ୍ଗାଜଳ ପବନ—
 ଦରଅଜଳ ପବନ—ସେ ସାତ ସମୁଦ୍ର—ତେର ଗଙ୍ଗା
 ପାରିହେଇ ଅଗୁଡ଼ି—ସେ ତେପଟ ପବନ ! (ତଳେ ପଡ଼ୁ
 ଖଟକୁ ଧରି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହି ଯିବାର) —ପାବଦ — ପାର
 ରେ — ପାରବଦ — ତୁ କହୁଁ ଅଛୁ ମ — ମତେ କି ଅଜ
 କଥା କହିବୁ ନାହିଁ ? — ପାର ଆମର ରୁଦ୍ଧି — ମାନ
 କରଛୁ — କାଲି ବଣିଆ ତାଙ୍କ ସୁନାର ଗହଣା — ବନାରସୀ
 ଶାଢ଼ୀ ଦେବ । — ପାର — ପାବଦ — ଆମେ ଧନ — ମୋ
 ପ୍ରାଣ — ଉଃ ! — ଛଇଟା କଣ ଦେଉଛୁ — ଅଉ ଟିକିଏ ମଦ
 — ଅବଦୁଆ — ଦୁଆ — ଦୁଲୁଆ — ଯେଉଁସା ସରପ — ଅରେ
 ଅବଦୁଆ — ଦୋନା ଭାଇ — ଅବଦୁଆ — କେହି ନାହିଁ ? —
 ସମସ୍ତେ ଶୁଲିଗଲେ — ଶୁଲିଗଲେ — କଲ୍ ଦେଖେଙ୍ଗେ ! —
 ବାରି ଆମର ଭଲ ଲୋକ (ବାରି ଉପରେ ଦ୍ଵାଦ ପଢ଼ିଯିବାର)
 — ଅତି ଅଣ୍ଟା ଲୋକ — ଶୁରଟିଏ — ପାର ! — କଥା କହ
 ଟିକିଏ ମ — ଉଠ ମ — ଟିକିଏ ମଦ ଦେ ମ । — କଥା କହିବୁ
 ନାହିଁ — କହିବୁ ନାହିଁ — ତୋର ଭଜଣେକର ଅଛି ପର ?
 — ଶାଲର ବେଟା ଶାଲ — ଭଜଣେକର । — ହଁ ହଁ — ତାର
 ପାଇଁ ଏତେ ଗର୍ବ — ଅଛା ! — କଥା କହିବୁ ନାହିଁ ? —
 (କାହା ନିକଟକୁ ଯାଇ ଝୁଲୁଥିବା ଏକଖଣ୍ଡ ତରବାର ଧରି)
 — କଥା କହିବୁ ନାହିଁ — ହେଉ, ଥୁବୁ ନା ଏପରି କରିବୁ
 — ତୋତେ ମାରିବି — ମୁଣି ମାରିବି — (ତରବାର ଖୋଲି)
 ତେବେବି କଥା କହିବୁ ନାହିଁ ? — ଦେଖିବୁ ? —
 ତୋର ଜୀବନ ଗଲା — ଗଲା (ତରବାରରେ ବେକରେ
 ଏକ ଶ୍ଵେତ ପ୍ରଦାନ) ।

ପାର ।—(ଅଚେତନାବସ୍ଥାରେ) ଏ —

କୃଷ୍ଣ ।—(ଚକ୍ର) ଅଉ ଶ୍ରେଷ୍ଠେ (ଅନ୍ୟ ଏକଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରଦାନ)
— ବସ୍ତୁ ଶୁଣି ଶୁଣି ଗଲ — ସେଷାକୁ ତେସା—ସା ଇନସ୍ପେ-
କ୍ଟର ହଉକି—

ନେପଥ୍ୟ ।—(ଦୋର କୋଲାହଳ ସରେ) ଏ କଣ—ଏ କଣ ।

[ପ୍ରଚ୍ଛଦବେଶେ ଅବତୁଷାର ପ୍ରବେଶ ।

ଅବ ।—ଆରେ ଖୁନ୍ ହୋଇଯା—ହୁଆଁ ସେ ଯଲ୍ଦି ବାବୁକୁ
ଲେ ଚଲେ ।

ଯବନିକା ପତନ ।

(ନେପଥ୍ୟ ଗୀତ)

(ପୂର୍ବଗୀତସ୍ଵରରେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଗୀତ ଗାୟନ)

ଛି ଛି ଶେଷେ ଏହି ପଳ — କଳକୁ କଳକେ ପଡ଼ି,
ପ୍ରଭେଦ କି ରହେ ତେବେ ଜଗତ ଓ ଯମପରେ । ୩ ।

ଯେ ଜୀବନ ଅଜୀବନ ପାପ-ପଥେ ରଖେ ଧ୍ୟାନ,
ମନୁଷ୍ୟତା ସବୁ ତାର ଏହିରୂପ ଏକାଠିଲେ । ୪ ।

ଚତୁର୍ଥ ଅଭିନୟ ।

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟ—କୃଷ୍ଣଚରଣର ବୈଠକଖାନା ବା ଶୟନାଗାର ।

[କୃଷ୍ଣଚରଣ ବିଛଣାରେ ଏକାକୀ ଉପବିଷ୍ଣୁ ଓ ସମ୍ମୁଖେ
ବାକ୍ସ ଏକଗୋଟା ଖୋଲ ହୋଇ ସସ୍ଥାପିତ ।]

କୃଷ୍ଣ ।—(ସ୍ଵଗତ) ହାୟ ! ମୁଁ କି କର୍ମ କଲି ! ଧନ, ଯୌବନ,
ପିତା, ମାତା, ସମସ୍ତ ଗଲା ! ! ସକାଳ ହୋଇ ଗଲାଣି—ପୂର୍ଣ୍ଣ-
ସତ ଏହିକ୍ଷଣି ଅସିବ । ହାୟ ! ହାୟ ! ଅଭିନେ

ରକ୍ଷକକୁ ବସାଇ ଦେବେ ମଦ ଖୁଆଇଛି, କାଲି
 କାହିଁକି ତାକୁ ଗାଳି ଦେଇ ଫେରାଇ ଦେଲି ! ଦାୟ !
 ସବୁ ମୋର କପାଳରୁ ଦୋଷ ! ଯୋଗକୁ ବ୍ରହ୍ମା ଖଟି
 ନାହିଁ ! ଏତେବେଳେ ଅତୁ ଉପାୟ କି ? — ଯାହା
 କରିବ । — ଅହା ! ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ ଅକାରଣ କାହିଁକି ଦଣ୍ଡ
 ଦେଇ ଅସିଲି — ଏସବୁ ତାର ଫଳ । — ଏହିକ୍ଷଣି ପୁଲସ
 ଆସିବ, ଏହିକ୍ଷଣି ସମସ୍ତେ ଜାଣିବେ — ଅତୁ ବନ୍ଧୁକର କି
 ଲର ? ସରକାରର ଯେତେ ଟଙ୍କା ଖାଇ ଯାଇଛି ତା ବିଧବା
 ପତ୍ନୀର ସୁଦ୍ଧା ଲଗିଲଣି — ସେ ଅର୍ଥ ପଡ଼ିଲେଇ ଅତୁ
 ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ଏଣେ ବନ୍ଧୁକର ତ ଭରସା ନାହିଁ — ଏଣେ
 ବନ୍ଧୁଲେ ବି ତେଣେ ପଡ଼ିବାକୁ ହବ । ମୋ ପକ୍ଷେ ମରଣ
 ଶ୍ରେୟସ୍ବର । — ତେବେ ଅତୁ ବିଳମ୍ବ କାହିଁକି ? (ଘର-
 ନିଃଶ୍ବାସ ତ୍ୟାଗପୂର୍ବକ ବାକ୍ସ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ଜାଗଜପୃତିଆ
 ବାହାର କରି ଖୋଲି ଦେଖିବାର) ଏହି ଶଙ୍ଖୁଆ — (ପୁଡ଼ି-
 ଆକୁ ଚମ୍ପିବାର) । — ଅହା ! ଏତେବେଳକୁ ତୁମ୍ଭ ମୋର
 ଏକମାତ୍ର ବନ୍ଧୁ — ମୁଁ ଅତୁ ସଂସାରରେ କାହାରିକି ବନ୍ଧୁ
 ବୋଲି ଦେଖୁ ନାହିଁ । — ଦାୟ ! ମୋର କୃତକର୍ମ ମୋତେ
 ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ! ବେଳସୁ ବାପ, ମା, ଭାର୍ଯ୍ୟାର କଥା
 ମାନିଥିଲେ କାହିଁକି ଏତେସରକି ହୋଇଥାନ୍ତା ! ବାପା ! —
 ମା ! — ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଏଠି ଦଣ୍ଡବଦ (ଦଣ୍ଡବଦ କରିବା) — ମୋ-
 ତେ ବିଦାୟ ଦିଅ ! — ରସମଞ୍ଜର ! (ଲେଉଟି ମୋତିନ)
 ମୋର ଦୋଷ କ୍ଷମା କରିବ — ମୁଁ ବଡ଼ ଅପରାଧୀ । ତୁମ୍ଭର
 କପାଳ ! — ଅହା ! ଟିକିଏ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଦୋଇ ଭଲ ଦେଖୁ
 ଆସିଥାନ୍ତୁ ! ଦାୟ ! କି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ! ରସମଞ୍ଜର ! ମୁଁ ବଡ଼
 କୁମ୍ଭାମୀ ! ମୋ କଥା ମନେ ଦେଖିବ ନାହିଁ ! — ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ

ରଗବାନଙ୍କ ହାତରେ ସମର୍ପି ଗଲା ! (ଲେଖକ ମୋଚନ) ।

—ଆଉ ବଳମ୍ କାହିଁକି ?—(ଚକ୍ରଦିଗ ନିରୀକ୍ଷଣ କରି)

ଆଉ କାହିଁକି ?—ଏ ମାୟା ତ୍ୟାଗ କର । ରଗବାନ୍ ! ମୋର ପାପର ଦଣ୍ଡ ମୋର ହାତରେ ଦେଲା ! (ଶଙ୍ଖାଧାରଣ ଓ ଶ୍ରେଣୀ ପାଣି ପିଇ ବାକ୍ସ ବନ କରି ଅନ୍ୟତ୍ର ରଖିଦେଇ)—

ଯା—ଯାହା ଦେବାର ଥିଲା ହୋଇଗଲା । (ଶୟନ) ।

[ପୁଲିସ ଇନସ୍ପେକ୍ଟର, ଜ ୨ ଶ କନେଷ୍ଟବଲ,

ପରଶୁ, ଅନାଦି ଓ ଗଙ୍ଗାଧରର ପ୍ରବେଶ ।

ଇନ ।—ଉଏଲ୍, କାହିଁ ହେ କୃଷ୍ଣଚରଣ ? —ଏ କୋନ୍ ଶୁଆଁ ?

ପର ।—(ଶେଷସମ୍ବନ୍ଧ ବିକଳସ୍ୱରେ) ଅଜ୍ଞା ସେଇ କୃଷ୍ଣବାବୁ ।

ଇନ ।—ହଁ ହଁ ଓ କୃଷ୍ଣଚରଣ ହେ । (ସ୍ୱଗତ) ବେଙ୍ଗା କାଲ୍

ଗହେ ଆବାର ଆମାକେ ହାକିଏ ଦିୟେତେ—ଏକଜ ଦିତି

ମଜାଟା ଦେଖିୟେ । (ପ୍ରକାଶ୍ୟ) ଉଏଲ୍, କୃଷ୍ଣଚରଣ !

କୃଷ୍ଣ ।—(ଧୀରେ ଉଠିବସି ସ୍ୱଗତ), ହାୟ ! ଏହା ଅଗେ ନ ମଲ୍

କାହିଁକି ?

ଇନ ।—ଉଏଲ୍, ମୁଁ ମେ ଯବାବ ନେହିଁ ?—ସେ ପରଶୁ ଦାବ

କରଇଦେ, ତୁମ୍ ଗୟା ଗଡ଼କୁ ପାବଟା ବାରିକୁ ଖୁନ୍

କୟା—ଯବାବ ଦୋ—ଖୁନ୍ କୟା ଯା ନେହିଁ !

କୃଷ୍ଣ ।—(ସ୍ୱଗତ) ଜଗଦୀଶ୍ୱର ! ଆଉ କାହିଁକି କଷ୍ଟ ଦେଉଛନ୍ତି ।

ରେ ଶଙ୍ଖାଧାରଣ ! ତୋର କି ମୋପ୍ରତି ଲେଖମାତ୍ର ଦୟା ନାହିଁ ?

ଇନ ।—କ୍ୟା ହେ ଯବାବ ଦେବା ନେହିଁ ? ଦେଖୋ କନେଷ୍ଟ-

ବଲ !—ଲଗାଉ ଯୋଇ ।

କୃଷ୍ଣ ।—(ସରସ୍ୱେ) ଦି ମୁ ମାରିତ—(ବାନ୍ତି କରିବାର) ।

ଇନ —ଆସାମୀ ଏକ୍ସର ହେ ।—ଏ କ୍ୟା ? ନିଶା କ୍ୟା ଅବତନ

ହୁତା ନେହିଁ ?

କୃଷ୍ଣ । — (ସୁନବାର ବସନ ଓ ବକଟ ମୁଖରାଜି ଏବଂ ପେଟମର୍ଦ୍ଦନ) ।

ଜନେକ କଳେଷୁ ବଲ । — ହଜୁର ଓ ମାଲୁମ ହୋତା ହେ କୁଲ୍
ଖାୟା ହେ — ଖାଲ୍ ନିଶାକା ଏସା ମାଲୁମ ନେହିଁ ହୋତା ।

ଇନ । — ଆଜ୍ଞା । — ତୁମ ଦୌଡ଼କେ ଯଲ୍ଦ ତାକ୍ରର ସାହେବକୁ
ଲେଥାଉ — ଯଲ୍ଦ !

[କଳେଷୁ ବଲର ପ୍ରସ୍ଥାନ ।

ଦେଖୋ ଗଙ୍ଗାଧର, ତୁମ୍ଭ ବରାବର ଉଷ୍ଠା ସାଥ୍ ରହେତା
ବୋଲେ ଓ କ୍ୟା ଖାୟା ହେ !

ଗଙ୍ଗା । — (ସରସ୍ୱେ ହାତ ଯୋଡ଼ି) ହଜୁର ଯାତ୍ତ ବଢ଼ି ଜାନ୍ତା
ନାହିଁ — ଦାମ୍ ତ ଏହିସରି ଅସିବା ଦେଖିବେ ଏସା ଅବସ୍ଥା ।

ଇନ । — ଉଏଲ୍ ଅନାଦି, ତୁମ୍ଭ ଉଷ୍ଠା ନୌହର — ତୁମ୍ଭେ ସବ୍
ମାଲୁମ୍ — ବୋଲେ ଓ କ୍ୟା ଖାୟା !

ଅନା । — (ଭୟରେ କୃତାଞ୍ଜଳ ହୋଇ) ହଜୁର ! ମୁଁ ବଢ଼ି
ଜାଣେ ନାହିଁ । — ମୁଁ ମୂରୁଖ ।

ଇନ । — କ୍ୟା ? ମୂରୁଖ । — ମୂରୁଖ ଦୋନେସେ କ୍ୟା ନଜର
କରନେ ନେହିଁ ସକ୍ତା ହେ ? — ତୁମ୍ଭଲେକ ସବ୍ ଛୁପାତା
ହେ ! — ଅମୀର ! ଯେ ଦୋଳୋକୁ ଚାହିଁଲୁ ଲଗାଉ ।

[ଅମୀର କଳେଷୁ ବଲ ଅନାଦି ଓ ଗଙ୍ଗାଧ-
ରକୁ ଚାହିଁକରେ ପ୍ରହାର କରଣ ।

ଅନାଦି ଓ ଗଙ୍ଗା — (ସରୋଦନ) ମାଲେ, ମଲି ଲେ । ଦୋହାଲ
ଇନଷ୍ଟେକ୍ଟର ସାହେବ — ଅମେ ବଢ଼ି ଜାଣୁ ନାହିଁ ।

ଇନ । — ଅମୀର ! ଓ ବାକସ୍ ଖୋଲେତୋ ଉଷ୍ମେ କ୍ୟା ହେ
ଦେଖା ସାମ୍ବେଶା ।

ଅମୀ । — (ବାକସ୍ ଯେଣି) ଏଠା ବନ୍ଦ ହେ ।

ଇନ । — ତୋଡ଼ା ଉଷ୍ଠକୁ ।

ଅମୀ । — (ବାକସ୍ ଗ୍ରାଣି ଦୁଇ ଚାହିଁବା ପୂର୍ବରୁ ବାହାର କରି
ଇନଷ୍ଟେକ୍ଟରକୁ ଦେବାର) ।

ଇନ ।—(ଉତ୍ତମରୂପେ ଦେଖି) ଅରେ ଏନ୍ତା ଶଙ୍ଖୁଆ ହେ । ଏ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶଙ୍ଖୁଆ ଖାୟା ।

କୃଷ୍ଣ ।—(ପୁନଃବାର ବମନ ଓ କୁହ୍ନାଭବାଦ ଓ ପୂର୍ବବତ୍ ସୁଖରଙ୍ଗି
ଏବଂ ପେଟମର୍ଦ୍ଦନ କର) ମାଲେ ମୁ ମଉଗଲି ।
[ବୈଷ୍ଣବର ପ୍ରବେଶ ।

ବୈଷ୍ଣ ।—(ଲମ୍ବିରାବେ ଇନ୍ଦ୍ରେନ୍ଦ୍ରର ପାଦତଳେ ପଡ଼ି) ଦୋହାଇ
ଇନ୍ଦ୍ରେନ୍ଦ୍ରର ସାହେବ—ଓ ଅପ୍ପା ଲଜ୍ଜା ।

ଇନ ।—ଅରେ କୁହ୍ନି ଲାୟି ହେ ନା ଖାଲି ବୋଲୁ ।

ବୈଷ୍ଣ ।—(ଉଠି ବସି) ମୁ ଗରବ ଲୋକ—ଶବ ଟଙ୍କା ଆଣିଛୁ ।

ଇନ ।—ଶବ ରେପେୟା କ୍ୟା ଦୋଗା—ଏକଦୁଜାର ରେପେୟା
ଦେଲେ ପଡ଼େଗା । ଏ ସଙ୍ଗୀନ ମୋକଦମା ।

ବୈଷ୍ଣ ।—ଦୋହାଇ ଇନ୍ଦ୍ରେନ୍ଦ୍ରର ସାହେବ—ମୁ ଆଉ କଉଁଠୁ
ପାଇବି—ଆଉ ପଛକେ ଶବ ଟଙ୍କା ଧାର କର ଦେବି—
ଏ ଟଙ୍କା ରଖ—ମୋତେ ରକ୍ଷା କର ।

[ପ୍ରଥମ କଳେଷୁବଳର ପ୍ରବେଶ ।

ଇନ ।—ଉଏଲ୍—ତାକ୍ରର ସାହେବ ଆୟା ?—ଗୁଡ଼ ମଣ୍ଡିଙ୍ଗ !

[ତାକ୍ରର ସାହେବଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ।

This man has eaten—this—this—

ଶଙ୍ଖୁଆ (ପଡ଼ିଆ ସବୁ ତାକ୍ରରଙ୍କ ହାତକୁ ଦେବାର) ।

ତାକ୍ର ।—(ପୁଡ଼ିଆ ଦେଖି) Yes—Arsenic—Very strong
Arsenic. (କୃଷ୍ଣର ମୁଖ, ଜହ୍ନା ଓ ଓକାଳିଥିବା ପଦାର୍ଥ
ଦେଖି) send him at once to the hospital. (ଗମ୍ଭୀର
ନୋହ୍ୟତ) ।

ବୈଷ୍ଣ ।—(ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ି) ଦୋହାଇ ତାକ୍ରର ସାହେବ—

ଦୁଇରକ୍ତ କଲମରେ ସବୁ ଅଛି — ମୁଁ ଗଭୀର ଲେଖି ଶୀଘ୍ର
ଟଙ୍କା ଦେବି — ବେଶୀ ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।

ତାକୁ । — ଉଏଲ୍, ଇଥରୁ ଆଉ ।

[ତାକୁର ସାହେବ ଓ ବୈଷକର ପ୍ରସ୍ଥାନ ।

ରଜ । — ଦେଖୋ — ଇସ୍କୁ ହାମାସ ବଗିମେ ଲେକେ ବୈଠାଠି
— ଯାଲ୍ ଦି ହସ୍ତତାଳକୁ ଯାକେ ହୋଗା ।

ବନେଷ୍ଟାବଲମାନେ । — ଯୋ ହୁକୁମ (କୃଷକରଶକୁ ଧରାଧର କରି
ନେଇ ଯିବାର) ।

[ବୈଷକରଶର ପ୍ରବେଶ ।

ରଜ । — ହାମ୍ ଏକ ହଜାରସେ କମ୍ ନେହୁ ଲେଗା । — ତାକୁର
ସାହେବକୁ କ୍ୟା ଦୟା ?

ବୈଷ । — ସେହୁ ଶୀଘ୍ର ଟଙ୍କା । — ହଉ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ପାଞ୍ଚଶ ଦେବି —
ମୋ ପୁଅକୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ । (ରଜଶେକ୍ତରକୁ ଶୀଘ୍ର ଟଙ୍କା
ପ୍ରଦାନ) ।

ରଜ । — (ଟଙ୍କା ନେଇ) ହାମ୍ ବୋଲ୍‌ଦେତା — ଏକ ହଜାରସେ
ଏକ ରୂପୟା କମ୍ ହୋଇସେ ତୁମାସ ଅଛା ନେହୁ
ହୋଗା — ବାକୀ ରୂପୟା କାଲ୍ ଲେ ଆଉ ।

[ରଜଶେକ୍ତର ପ୍ରସ୍ଥାନ ।

ବୈଷକ । — ବ ମୁର୍ଦ୍ଦୀନ୍ତ ହାମ କଲ — ମୋର ତ ଘରଦାର ବିବଲେ
ଏତେ ଟଙ୍କା ଦେବ ନାହିଁ ! (ଫୁଲ୍ କୋଢ଼ି ଦେବାର) ।

ପଟ୍ଟଶେପଣ ।

— — —

ଦ୍ଵିତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ — ଜଜ ସାହେବଙ୍କ ରଜନୀୟ ।

[ପୂର୍ଣ୍ଣ ମିଶ୍ରଲ; ଜଜ ସାହେବ ନିବିଷ୍ଟମନେ କାଗଜପତ୍ର ଦେଖି
ସମ୍ବୁ ଲେଖିବାରେ ନିୟୁକ୍ତ; ବାମପାର୍ଶ୍ଵରେ ପେସ୍‌କାର ଉପବିଷ୍ଟ

ଓ ସମୁଦ୍ରେ ନଥି ସସ୍ତ୍ରାପିତ; ସେହୁକାର ପଶ୍ଚାତ୍ତାପରେ କି ଓ ଶ
ତପରାଶୀ ଦଣ୍ଡାୟମାନ; ମିଶ୍ରଲର ଏକପାଶ୍ରେ ଅସୀମୀ କୃଷ୍ଣଚରଣ
ଓ ତପ୍ତାଶ୍ରେ ଜଣେ କଳେଷୁବଳ ଦଣ୍ଡାୟମାନ, ସାହେବଙ୍କ ସମ୍ମୁ
ଖରେ ଜଣେ ଓକିଲ ଓ ହେଡ଼ କଳେଷୁବଳ ଚୌକାରେ ଉପବିଷ୍ଣୁ
ଓ ମିଶ୍ରଲତଳେ ଲେକାରଣ୍ୟ ଏବଂ ତନ୍ମଧ୍ୟେ ବଂଶୀବଦନ, ଗଙ୍ଗାଧର
ଓ ବୈଷ୍ଣବଚରଣ ପ୍ରଭୃତି ଉପସ୍ଥିତ ।]

ଜନେଇ ତପରାଶୀ ।—(ମିଶ୍ରଲ ଆଗକୁ ଆସି ଉଚ୍ଚସ୍ବରେ) ଗ୍ରେପ୍
ଗ୍ରେପ୍ । (ଫେର ଯାଇ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦଣ୍ଡାୟମାନ) ।

କୃଷ୍ଣ ।—(କଳେଷୁବଳଙ୍କୁ ଧୀରସ୍ବରେ) ଗୋଡ଼ ଦିଶା ବଡ଼ ଘୋ
ଲାଲ ହେଉଛି—ଟିକିଏ ବସନ୍ତ ?

କଳେ ।—(ତେଜ ହୋଇ) ନେହିଁ—ହିଁଆ ବୈଠନେକା ହୁକୁମ
ନେହିଁ—ସ୍ବେବୈଠକ୍ଷାଳୟା ଅସ୍ବେଷକା ଜାଗା ନେହିଁ ହେ ।

କୃଷ୍ଣ ।—(ସ୍ବଗତ) ମରବାସୀର ଏକେ ଯନ୍ତ୍ର କର ସେତେବେଳେ
ମର ପାର ନାହିଁ ମୋ କପାଳେ ବହୁତ ସ୍ଥାନ'ସ୍ଥା ଅଛି !—
ଭଗବନ୍ ! ତୁମ୍ଭେ ଭରସା !

ଗଙ୍ଗା ।—(ସ୍ବଗତ) ମୋର କଥା ସରଳ । କୃଷ୍ଣଟି ଥିଲାବୋଲି
ଗୃହପରସା ମିଳୁଥିଲା—ସେ ଗଲେ ଆଉ କିଏ ଦେବ ?

ବଂଶୀ ।—ହାରେ ଗଙ୍ଗାଧର ! କେମଳ ହସ୍ତେତେ ? ସେମନ୍
କାଜ୍ ! ଆମି ତଖନ୍ ହୋତେ ବାରୁ ବାରୁ ବଲ୍ତ ଏତ ମଦ
ଖାସ୍ତନ, ଏତ ମଦ ଖାସ୍ତନ, ଓ କି ମାନବାରୁ ହେଲେ !
ଏଖନ୍ ସେମନ୍ କାଜ୍ ତେମ୍ନ ପଲ ।

ଗଙ୍ଗା ।—ମୋ ସଙ୍ଗରେ କଥା କହ ନା ବଂଶୀବାବୁ ! ମୋର
ମନ୍ତ୍ରଣା କେମଳ ହେଇ ଯାଉଛି ।

ବଂଶୀ ।—(ସ୍ବଗତ) ଏ ବେଟାରୁ ବେଶ୍ ହସ୍ତେତେ—ବେଟା
ମୁଖି ହସ୍ତେଇଲ ।—ଏଖନ୍ ଗୁରୁକ୍ ଖେୟ୍ ବେଟାରୁ

ଏକ୍ଷୁ ବୁଦ୍ଧି ହୁଏତେ । (ପ୍ରକାଶ୍ୟ) ଗଙ୍ଗାଧର ! ତୋ-
କେ ଯେ ଇନସେକ୍ଟର ସେଦିନ ଚାହିଁବେ ମାରିଲେ ତୁର
କାଲିସ୍ କରଲିବେ ?

ଗଙ୍ଗା ।—ବନ୍ଧାବାବୁ ! ତୁମେ କେନ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଲାଗିଯେବ ?
(ଅନ୍ୟସ୍ତ୍ର ଗମନ) ।

ଚପ ।—(ପୂର୍ବସ୍ତ୍ରାୟ) ଚୋପ୍ ଚୋପ୍ ।

ବୈଷ୍ଣ ।—(ସ୍ବଗତ) ମୋତେତ କିଛି ଭଲ ଦିଶୁ ନାହିଁ—ସତେ
ଠାକୁରେ ଜଜସାହେବଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ବସିବେ—ମୋର ପୁଅ
ଶଲ୍ୟ ହେବ ? ଯେତେ ଓକିଲକିଛି ଗଲ ସମସ୍ତେ
ବେଶିବେଶି ଟଙ୍କା ଖୋଜିଲେ—ମୁଁ ଏବେ ଦିନ ପଶୁ-
ଟଙ୍କା ଭୁଆଡ଼ୁ ଆଣିବି ? ସେ ମହାଜନ ବେଶୁଣି ତେବେ
ତେତୋଟି ଟଙ୍କା ଦେଲା ବୋଲି ଜାକୁର ଆଉ ଇନସେକ୍ଟ-
ଟରକୁ ବୋଧ କରିଦେଲି । ଇନସେକ୍ଟରଟା ବଡ଼
ବାହାପିୟା—ଟଙ୍କା କେଇକରିବି କିଛି ବଲା ନାହିଁ—ଗୋ-
ଟାଏ ଓକିଲ ଛୁଡ଼ା କରିଥିଲେ ଯାହା ହୋଇଥାନ୍ତା—କଥଣ
କରିବି—ମୋର କପାଳ !

ଜଜ ।—(ଶର୍ପ୍ ଲେଖିସାରି) ଦୟାକର —

[ଦୟାକର ପ୍ରବେଶ ।

(ଦୟାକର ହାତକୁ ଶ୍ଯକାଗଜ ବଢ଼ାଇଦେବାର ଓ କଲମ
କାମୁଡ଼ି ରାକିବାର ।)

ଦୟ ।—(ଶ୍ଯକାଗଜ ଛୁଷ୍ଟି ଓ ସୁତାରେ ବୁଦ୍ଧି ଜଜ ସାହେବଙ୍କ
ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରାପନ) ।

ଜଜ ।—(ଟିକିଏ ଭାବି ଦୟାକର କରି ତାରଣ ଦେଇ) ପାଶା । (ଶ୍ଯକା
ଓ କାଗଜପତ୍ରାଦି ସେସ୍ବକାର ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇଦେବାର) ।

ସେସ୍ବକାର ।—(କାଗଜାଦି ନେଇ) କୃଷ୍ଣଚରଣ !—

[କଳେଷୁବଲ୍ଲ ଓ କୃଷିଚରଣ ପେଷ୍-
କାରଥାଡ଼କୁ ଟିକିଏ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ-
ଯାଇ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ।

ଭୂମକୁ ପାଦାଂଗୁ ବାଉଁକୁ ଇଚ୍ଛାଧୂବଳୀ ପ୍ରାଣରେ ମାରିପକାଇ-
ଥିବା ଅପରାଧରେ ପାଣିର ଡୁକୁମ ଦେଲା ।

କୃଷ୍ଣ ।—(ଡୁକୁମ ଶୁଣି କାଷ୍ଠବହୁ ନୋଇଯିବାର) ।

କଳେ ।—(କୃଷିଚରଣର ବାହୁ ଧରି) ଚଲେ । (କୃଷିଚରଣକୁ
ନେଇ ଯିବାର) ।

ଲେକେ ।—(ଗୋଲୁମୁକୁ କର ଉଠିବାର) ।

ଚପ୍ ।—(ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଉଚ୍ଚୈଷ୍ଠରେ) ଯାଉ—ଯାଉ ସବ୍—
ଗୋଲମାଲ ମତ୍ତ ହସେ—ଯାଉ ।

ବୈଷ୍ଣ ।—(ଉଚ୍ଚୈଷ୍ଠରେ) ମୋ କୃଷ୍ଣରେ—(ଅଚେତନ ହୋଇ
ଭୁତଲେ ପଡ଼ନ) ।

ପେଷ୍ ।—(ଉଠି) ଦେଖୋ—ଚପ୍‌ସା ? କ୍ୟା ହୁଅ ?

ଯବନିକା ପଡ଼ନ ।

(ନେପଥ୍ୟ ଗୀତ)

ଗର୍ଗୀଣୀ ପିଲୁ—ତାଳ ଖେମଟା ।

ଏହି ରେ ଚରମ ପଲ ଚରମ ସଜା ।

ମଜା ବୋଲି ମଜୁଥିଲୁ ଏହି ସେ ମଜା । ପଦ ।

ଘର, ଦ୍ଵାର, ଧନ, ପ୍ରାଣ, ପିତା, ମାତା, ବନ୍ଧୁଜନ,
ଆଉ ସେ ପ୍ରାୟତଃ ପ୍ରାଣସମ୍ପର୍କରେ ହଜା । ୧ ।

ସେତେ ମନ ମନସାଧ, ବହୁ ତେତେ କଲ୍ଲ ବାଦ,
ଏବେ ଅବରତ ଅପବାଦ-ନାଗର ବଜା । ୨ ।

ମନ କଲେ କେଉଁକାଳେ, ପାଣି ବରେ ମରିପାରେ,
ତାର ପ୍ରତିଫଳ ନିଶ୍ଚେ ସେବେ ମୁକୁତି ହଜା । ୩ ।

ପ ଞ୍ଚ ମ ଅ ଭି ନ ସ୍ତ୍ର ।

ପ୍ରଥମଦୃଶ୍ୟ—ରସମଞ୍ଜରୀର ଶୟନାଗାର ।

[ରସମଞ୍ଜରୀ ଶଯ୍ୟୋପର ଶୟନାଗାର ; ପାର୍ଶ୍ବେ ଯମୁନା ଓ
ଦରଦାସୀ ଉପବିଷ୍ଟା ।]

ଦର ।—ଅଜକାଲି ସଞ୍ଚାରର ଏହି ଘଣ୍ଟା ।—ମା ବାପକୁ ମାନ
ନାହାନ୍ତି ।—କୋହୁଟା ସଢ଼ିଗଲଣି ।

ଯମୁନା ।—(ବିକଳସ୍ଵରେ) ମାତା ! ବେଲର କି ଆଉ ଅବସ୍ଥା
ଅଛି ? ସେ ଏଥର ବଞ୍ଚିବ ? ମାତ୍ର ଜାଣି ତା ଦେହ ଯେପରି
ଦେଇଥିଲା ଦେଖିଥିଲା—ଆହା ! ଏକେ ସ୍ଵକୁମାରୀ, ଚନ୍ଦ୍ରରେ
ପୁଣି ସେ ମାତ୍ର—ତା ଉପରେ ମାତା ! ସେ ହାଜିରକୁ ଯିବାର
ଶୁଣିଲା ଦିନରୁ ଜର—ତାହା—କେତେବେଳେ ଚେତନା
ଅଛିତ କେତେବେଳେ ନାହିଁ ।

ଦର ।—(ଚୁରୁକାର କରି) ଆହା !

ଯମୁ ।—ଏଣକି ଖାଇବା ପିଇବାରତ କଷ୍ଟ ପଡ଼ିବ । ସେଇତ ସେ-
ଜଙ୍ଗର କରୁଥିଲା—ଯାହା କରୁ ଗୋଟାଏ ଭରସା ଥିଲା—
ଆଉ କଣ ସେ ଶଲ୍ୟ ହବ ?—(ଦୀର୍ଘନିଶ୍ଵାସ ତ୍ୟାଗ-
କରି) ଅଜକାଲି ଅତେକ ଲୋକ ନିଶା ଖାଇ ଦାସ ରଖୁ-
ଚିନି—ଆପଣା ଓଜନରେ ଥିଲେ ହବ ନା ।

ଦର ।—(ଦୀର୍ଘନିଶ୍ଵାସ ତ୍ୟାଗ କରି) ସେଇଲ ଲୋକ କି ଓଜନରେ
ରହିପାରିନ୍ତି ?

ଯମୁ ।—ସେ ତ ଏପରି ଆଉ ଯୁକ୍ତି ଦେଖ କେତେ ଦାକ୍ଷି ହଉଛି !
ସଦାବେଳେ ଜର—କଥା କହିବାର ଶକ୍ୟ ନାହିଁ । (କାନ୍ଦ-
ଲପ୍ତାୟ) ଏ କଣ ବଞ୍ଚିବ ? ମୋତେତ ସ୍ତ୍ରୀ କେବେ ପରତେ
ହୁଉ ନାହିଁ ! (ଲୁହ ପୋଛି) ମାତା ! ବେଲ ସାଙ୍ଗେ ମୁଁ

ସରଗଲଣି—ବେଲ ମୋର ଗଲେ, ମାତା ! ମୁଁ ବେଲ
ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଯିବି ।

ହରି ।—ଛ ସମୁଦ୍ର ! ତୁ ଏମତେ ଦଉରୁ କାହାକୁ ବହୁବି ।

ରସ ।—(ଧୀରସ୍ବରେ) ମା !—ମା !

ସମୁ ।—ବେଲ ! ମା ଏଠି କାହାକୁ ?

ରସ ।—ମା—ନାହିଁ—ମୋ—ମା (ଲୋଭକ ବିହ୍ବବାର)—

ସମୁ ।—(ଲୁହ ପୋଛୁଦେଇ ବିକଳରେ) ବେଲ ! ତୁ କାନ୍ଦୁଛ
କାହିଁକି ?

ହରି ।—(ବିକଳହସେ) ବୋହୂ, ଅସୁଖିନୀ । ଏମନ୍ତ ଦେଲେ
କଣ ହବ !

ରସ ।—ମୋ—ଜୀବନ—ଯାଉ—ନାହିଁ ।

ହରି ।—ଛ ଛ ! ତୁନି ହୁଅ । ଲୁହ ଗଡ଼ାଅ ନା ।

ସମୁ ।—(କାନ୍ଦୁଥା ପ୍ରାୟ) ମାତା ! ଏହି ଦଦସ ଜୀବ ଯେନି
ମୋ ଜୀବନ—ଯେବେ ଏକାକୀ ବୁଝିବି ମୁଁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ
ବୁଝିଯିବି ! (ଜନନ) ।

ହରି ।—ଛ ସମୁଦ୍ର ! ସେମେତେ ବାୟୁଶୀଘର କାହିଁକି ଦଉରୁ !
(ଚୁରୁକାର କରି ଗୀତ) ।

ଗୁଣିଣୀ ଶବ୍ଦ—ତାଳ ଅଢ଼ାଠେକା ।

କେ ପାଇ ବହୁବି ରେ ଲତା ବିନା ବାରି ଅହା !

ସୁକୁମାର ପ୍ରେମଲତା ଜୀବେ ଯିବି ଘାରି ଅହା ! ପଦ ।

ରମଣୀ ପ୍ରେମ-ଲଢ଼ିକା, ସୁଅଣ-ବନ-ଜାଣିକା,

ପୁରୁଷ-ଅଦର ବିନା କାହୁଁ ହେବ ପାଇ ଅହା ! ୧ ।

ରସ ।—ମାତା ! ତୁମ ଜୀବନ ସାର୍ଥ !

ହରି ।—ଅହା ! ମୋ ଜୀବନ ତୁମ ସୁଖରେ ଯିବା ସାର୍ଥକ—ତୁମେତେ
ଏମତେ ଅଥୟ ଦଉତ—

ରସ । — ଅଥୟ — ମୋ ଅଶା — ଶୁଭ !

ହର । — ତୁ ବୋହୂ ! ସେମେତେ କାହିଁକି କହୁଛ ?

ସମ୍ଭ । — (ଦୀର୍ଘନିଶ୍ବାସ ତ୍ୟାଗ କରି) ମାତା ! ସେହିପରି ଟିକିଏ ଗୀତ ଗାଅ — ତୁମ ଗୀତ ଶୁଣି ବେଳ ଟିକିଏ ନିଶ୍ବାସ ମାରିଲୁ ।

ହର । — କଅଣ ଗାଉଛ ସମ୍ଭ ! ମୋ ମନ ଖାଲି ଆଶା ହେଉ ଯାଉଛି ! (ଗୀତ)

ରାଗିଣୀ ବସନ୍ତ — ତାଳ ଅଡ଼ାଠେକା ।

ବଢ଼ାଇଥିଲି ଆଦ୍ୟ ସାଧ ଶରଧାରେ କେତେ ।

ସମ୍ଭଲେ ଶୁଣି ସେ ଗଲ ଗଲ ଅଶା ଥିଲୁ ଯେତେ । ପିତ ।

ସେ ଦିନ ସେପଣ କଲି, ଦାତେ ଆଣି ଲଗାଇଲି,

କରେ ବିଧି କିଡ଼ମ୍ବଳା ଅଶାକୁ ନିଶ୍ବାସୀ ଏତେ । ୧ ।

ରସ । — ମୁଁ — କଣ — ଦେବ — ମାତା ! — ମୋ — ଜୀବନ ତୁମକୁ ଦେଲି ।

ହର । — ମୋର ସେଇପା ଘେର !

ସମ୍ଭ । — ବେଲ ! ଜୀବନଟା ଯେ ତାକୁ ଦେଲ — ଅପ୍ପ ହେଲେ ହବ ନା — ଅଥୟ ଜୀବନ ନେଇ ସେ କଣ କରିବେ ?

ରସ । — ମୁଁ — ଅପ୍ପ — ମଲେ — ମା ! —

[କନକଲତାର ପ୍ରବେଶ ।

କନ । — (ରସମଞ୍ଜରୀ ପାର୍ଶ୍ବରେ ବସି) ମାତା ! ବୋହୂର ଅବସ୍ଥା ଦେଖୁଛ — ମୁଁ ଏବେ ଚାରିଆଡ଼ୁ ଦେଖିବା ଦେଲି !

ହର । — ତୁମେ ଏତେ ଭାବୁଛ କାହିଁକି — ସଦରକୁ ଭଲବାରିଆ ଅସବ — ଟିକିଏ ଅପ୍ପ ହୁଅ ।

କନ । — ମାତା ! ମୁଁ ସରଗଲିଣି । (କାନୁ) ମୁଁ ଅଳ୍ପ ସମ୍ଭ ଦେଖିଲି ମୋ ଦୁଃଖୀଧନକୁ ପାଣିର ହୁକୁମ ହେଉଛି ।

ହରି — (ଜିହ୍ଵା ଦଂଶନ କରି) ଅହା ! ସ୍ଵପନ କଥାକୁ ସତ ମଣିବ ?

— ଛୁ ! କାଳ ନାହିଁ ।

କଳ । — ଅତ୍ତ କାଳିଲେ କଣ ହବ — ପରଦରୁ ହିଅଟିଏ ଆଣି
ଦାଣ୍ଡ ଦେଲି — ମୋ କପାଳ ! (ଜନନ) ।

[ଅନାଦର ପ୍ରବେଶ]

ଯମୁ । — ହେଉ ଅନାଦ ଅଲଲଣୀ — କରେ ଶବର କଣ ?

ଅନା । — (ଜନନ) ।

କଳ । — କରେ କାନୁରୁ କାହିଁକି — (ଜନନସ୍ଵରେ) କହ ରେ
ମଥୁରା-ବାର୍ତ୍ତା !

ରସ । — (ଉଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶିତ୍ଵାସ ବ୍ୟାମରେ) ମା !

ଅନା । — (କାନୁ) ସାନ ସାଆନ୍ତକୁ ପାଣିର ଡୁକୁମ ଦେଲା — ଅଠକନ
ଗଲେ ଖାଣି ପାଇବେ । (ଉଚ୍ଚସ୍ଵରେ ଜନନ) ।

କଳ । — କରେ କଥଣ କହୁରୁ (ଅଚେତକ ହୋଇ ଘନ
ପଡ଼ିବାର) ।

ରସ । — ମାଆ ! — (ମୁଣ୍ଡକୁ ଦାତ ଉଠାଉଁ ଦାତ ତଳେ ପଡ଼ି-
ଯିବାର) ।

ହରି । — (ଜନନସ୍ଵରେ) ମଥୁରା ବାର୍ତ୍ତା ଅରଲା — ବହୁରୁ ଶୁ ଶୁଷା ମଲା !

ଯମୁ । — (ଉଚ୍ଚ ଜନନସ୍ଵରେ) ଅନାଦ ! ପାଣି ଆଣ ରେ —
ଅନାଦ ! (ଜନନ) ।

[ଅନାଦର ଦୁଇରଙ୍ଗବୁମିରୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ ।

(ସବନବାପକନ)

(ନେପଥ୍ୟ ଗୀତ)

ରାମପ୍ରସାଦାସୁର । ତାଳ ଏକତାଳୀ ।

ଶୂନ୍ୟ ମନ ରବ ଶୁଦ୍ଧି ।

ଶୁଦ୍ଧି ଶୂନ୍ୟ ରେ ନରକପୁଣ୍ୟ । ପଦ ।

ସୁଲେ ଲେହେ ପୁରକାଳେ, ଧର୍ମପଥେ ସୁବିଶ୍ଵେ,

ଏବେ ଅଧର୍ମରୂପା ଦାନବ ଦେଲାଣି ରେ ଭବ ସାର । ୧ ।
ମୋକ୍ଷେ ଯଦି ଅଛି ଆଶ, ଭବେ ନ କର ରେ ବାସ,
ଛାଡ଼ ବଚନ ବଳକୁ ଯାଇ ଘାନବକୁ ହର ହର । ୨ ।
ଦୋର ଦେଲ ବଳିକାଳ, ନାଶିବ ଏ ସଂସାର,
କିଣି ଯିବୁ ତୁମ୍ଭ ବଳିକାଳ ଭକ୍ତି-ଯୋଗେ ଦିନ ସାର । ୩ ।

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

— — —